

Wyniki Standardowe 2021 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób fizycznych uczestniczących w Polskim FADN

Część II. Analiza Wyników Standardowych

WARSZAWA 2023

Wyniki Standardowe 2021 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób fizycznych uczestniczących w Polskim FADN

Część II. Analiza Wyników Standardowych

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ:

mgr inż. Monika Bocian
mgr inż. Beata Malanowska

Warszawa 2023

Redakcja techniczna
Monika Furmaniak

Projekt okładki
Dział Wydawnictw

ISBN 978-83-7658-930-5 (pdf)

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
- Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Rachunkowości Gospodarstw Rolnych
00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20
Tel.: +48 (22) 505 45 82
E-mail: portal@fadm.pl
Internet: www.fadm.pl; www.polskifadm.eu

Spis treści

Uwagi wstępne	7
1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych osób fizycznych w polu obserwacji Polskiego FADN	8
1.1. Pole obserwacji Polskiego FADN	8
2. Analiza Wyników Standardowych	9
2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych.....	9
2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych osób fizycznych według typów rolniczych	9
2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych osób fizycznych według typów rolniczych	12
2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej	33
2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych osób fizycznych według klas wielkości ekonomicznej.....	33
2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych osób fizycznych według klas wielkości ekonomicznej.....	35
Wnioski	55

Spis wykresów

Wykres 1.1-1	Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN	8
Wykres 2.1-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych	9
Wykres 2.1-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w jednostkach przeliczeniowych LU)	10
Wykres 2.1-3	Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych – AWU)	11
Wykres 2.1-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych	11
Wykres 2.1-5	Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych	12
Wykres 2.1-6	Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych	13
Wykres 2.1-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	14
Wykres 2.1-8	Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych	15
Wykres 2.1-9	Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych	16
Wykres 2.1-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych	16
Wykres 2.1-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	17
Wykres 2.1-12	Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych	18
Wykres 2.1-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych	18
Wykres 2.1-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych	19
Wykres 2.1-15	Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych	20
Wykres 2.1-16	Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	21
Wykres 2.1-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	21
Wykres 2.1-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych	22
Wykres 2.1-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych	23
Wykres 2.1-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych	23
Wykres 2.1-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych	24
Wykres 2.1-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	25
Wykres 2.1-23	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	26
Wykres 2.1-24	Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych	27
Wykres 2.1-25	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych	28
Wykres 2.1-26	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych	28
Wykres 2.1-27	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	29
Wykres 2.1-28	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	30
Wykres 2.1-29	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	30
Wykres 2.1-30	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	31
Wykres 2.1-31	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych	32
Wykres 2.2-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej	33
Wykres 2.2-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)	34
Wykres 2.2-3	Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU)	34

Wykres 2.2-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej.....	35
Wykres 2.2-5	Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej.....	36
Wykres 2.2-6	Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej	36
Wykres 2.2-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	37
Wykres 2.2-8	Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	38
Wykres 2.2-9	Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	38
Wykres 2.2-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej.....	39
Wykres 2.2-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	40
Wykres 2.2-12	Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	40
Wykres 2.2-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	41
Wykres 2.2-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej ..	42
Wykres 2.2-15	Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej.....	43
Wykres 2.2-16	Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	43
Wykres 2.2-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	44
Wykres 2.2-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej	45
Wykres 2.2-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej.....	46
Wykres 2.2-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej.....	46
Wykres 2.2-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej	47
Wykres 2.2-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej	48
Wykres 2.2-23	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej.....	49
Wykres 2.2-24	Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej.....	50
Wykres 2.2-25	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	50
Wykres 2.2-26	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	51
Wykres 2.2-27	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	52
Wykres 2.2-28	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	52
Wykres 2.2-29	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	53
Wykres 2.2-30	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	54
Wykres 2.2-31	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej	54

Wykaz skrótów

AWU	- jednostka przeliczeniowa pracy (ang. Annual Work Unit).
CAP	- Wspólna Polityka Rolna (ang. Common Agricultural Policy).
COP	- gospodarstwa specjalizujące się w produkcji zbóż, roślin oleistych i białkowych (ang. specialist cereals, oilseed and protein crops).
DG-AGRI	- Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (ang. Directorate-General for Agriculture and Rural Development).
EC	- Komisja Europejska (ang. European Commission).
ESU	- europejska jednostka wielkości (ang. European Size Unit).
EU	- Unia Europejska (ang. European Union).
EUR	- oznaczenie jednostki monetarnej o nazwie „euro”.
euro	- jednostka monetarna, obowiązująca w większości państw członkowskich Unii Europejskiej.
EUROSTAT	- Europejski Urząd Statystyczny.
FADN	- Sieć Danych Rachunkowych Gospodarstw Rolnych (ang. Farm Accountancy Data Network).
FWU	- jednostka przeliczeniowa pracy członków rodziny (ang. Family Work Unit).
GUS	- Główny Urząd Statystyczny.
IERiGŻ-PIB	- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.
KE	- Komisja Europejska.
LU	- jednostka przeliczeniowa zwierząt (ang. Livestock Unit).
OGA	- działalność gospodarcza inna niż rolnicza bezpośrednio związana z gospodarstwem (ang. Other Gainful Activities).
ONW	- obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania – ONW (ang. Less Favoured Areas (LFA)).
Polski FADN	- System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych.
SGM	- Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia (ang. Standard Gross Margin).
SO	- Standardowa Produkcja (ang. Standard Output).
UAA	- ziemia użytkowana dla celów rolniczych = użytki rolne (ang. Utilized Agricultural Area).
UR	- użytki rolne.
WTGR	- Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych.
ZRGR	- Zakład Rachunkowości Gospodarstw Rolnych.

Uwagi wstępne

Niniejsza publikacja oparta jest na danych prezentowanych w opracowaniu „Wyniki Standardowe 2021 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób fizycznych uczestniczących w Polskim FADN. Część I. Wyniki Standardowe”¹.

Przedmiotem opracowania jest analiza wybranych zmiennych prezentujących wyniki uzyskane przez gospodarstwa rolne osób fizycznych prowadzących rachunkowość w ramach Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych (Polski FADN) w 2021 roku. Zbiór gospodarstw, dla których obliczono wyniki, jest statystycznie reprezentatywną próbą pod względem typu rolniczego i klasy wielkości ekonomicznej oraz regionu FADN dla gospodarstw osób fizycznych z pola obserwacji Polskiego FADN liczącego 745 966 gospodarstw towarowych osób fizycznych w Polsce². Wielkość ekonomiczna pojedynczego gospodarstwa, ustalona na podstawie danych rachunkowych i współczynników SO „2013”³, stanowiła co najmniej 4 000 euro Standardowej Produkcji – SO.

Gospodarstwa dla potrzeb analizy zostały pogrupowane według dwóch kryteriów, a mianowicie: typu rolniczego (TF8) oraz klasy wielkości ekonomicznej (ES6). Typ „Zwierzęta ziarnożerne” prezentowany jest w podziale na gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie trzody chlewnej oraz wyspecjalizowane w chowie drobiu. Pomimo określenia klasy gospodarstw bardzo małych w granicach od 2 tys. do 8 tys. euro Standardowej Produkcji należy pamiętać, że w tej grupie znajdują się gospodarstwa o wielkości ekonomicznej co najmniej 4 000 euro SO (zgodnie z progiem włączającym gospodarstwo do badań Polskiego FADN). Dla uproszczenia zapisu, w wykresach obrazujących wyniki gospodarstw pogrupowanych według wielkości ekonomicznej (ES6) dla określenia rozmiaru poszczególnych klas, użyto zapisu w tysiącach euro Standardowej Produkcji.

Należy w tym miejscu również podkreślić, że od roku obrachunkowego 2013 wyniki gospodarstw osób fizycznych są reprezentatywne dla tej grupy gospodarstw z pola obserwacji Polskiego FADN.

¹ Bocian M., Malanowska B.: Wyniki Standardowe 2021 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób fizycznych uczestniczących w Polskim FADN. Część I. Wyniki Standardowe, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2023.

² Floriańczyk Z., Osuch D., Bocian M., Malanowska B., Cholewa I.: Plan wyboru próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN od roku obrachunkowego 2019, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2018.

³ Szczegółowe informacje na temat współczynników SO „2013” dla rolniczych działalności produkcyjnych zostały omówione w publikacji: Bocian M., Cholewa I., Tarasiuk R.: Współczynniki Standardowej Produkcji „2013” dla celów Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2017.

1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych osób fizycznych w polu obserwacji Polskiego FADN

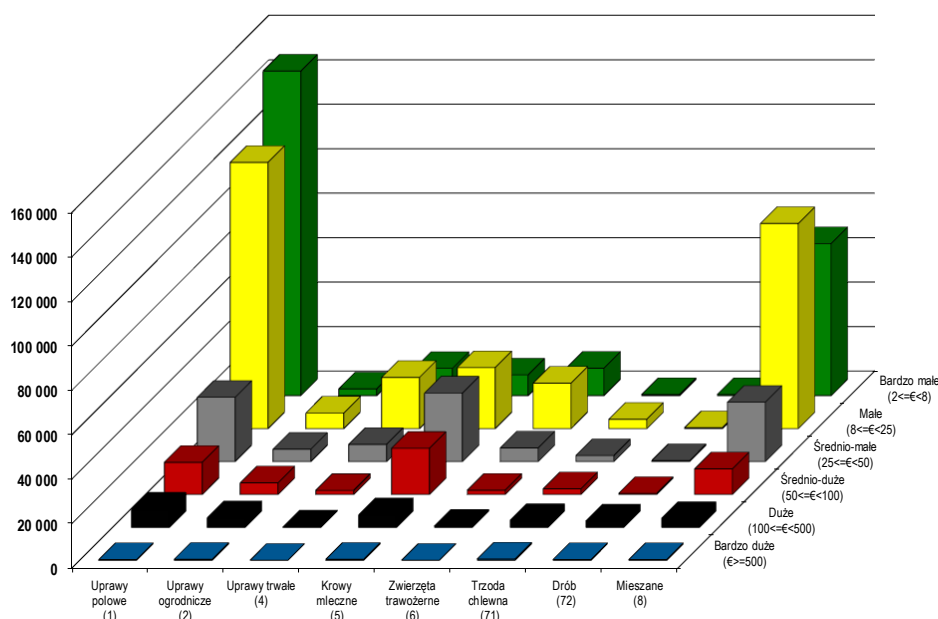
Bieżący rozdział zawiera analizę rozkładu gospodarstw rolnych osób fizycznych znajdujących się w polu obserwacji Polskiego FADN według dwóch klasyfikacji zdefiniowanych Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych⁴: klasy wielkości ekonomicznej i typu rolniczego, które wykorzystywane są w ustaleniu Planu Wyboru.

1.1. Pole obserwacji Polskiego FADN

Zdecydowana większość gospodarstw rolnych osób fizycznych, zaliczonych do pola obserwacji Polskiego FADN, to gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (ok. 43%) oraz gospodarstwa mieszane (ok. 28%).

W przeważającej liczbie gospodarstw (89%) wielkość ekonomiczna nie przekroczyła 50 tys. euro SO (patrz: Wykres 1.1-1).

Wykres 1.1-1 Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN

⁴ Commission Delegated Regulation (EU) No 1198/2014 of 1 August 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union.

2. Analiza Wyników Standardowych

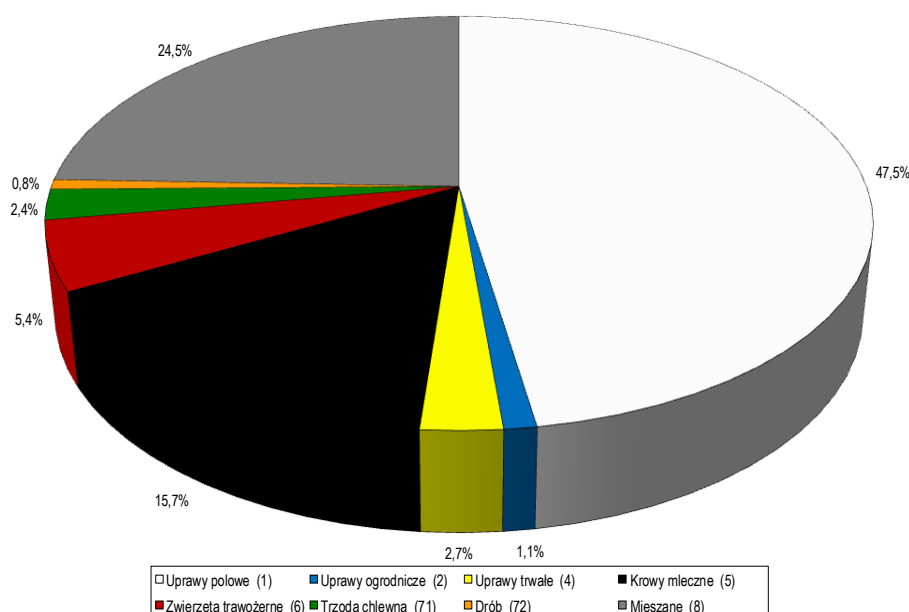
Analizę Wyników Standardowych podzielono na dwie części: w pierwszej zaprezentowano strukturę zasobów gospodarstw, tj.: powierzchnię ziemi, wielkość pogłowia zwierząt, nakłady pracy oraz wartość Standardowej Produkcji, natomiast w drugiej przeanalizowano wybrane parametry wynikowe. Analizę wykonano dla grup gospodarstw wyróżnionych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej.

2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych

2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych osób fizycznych według typów rolniczych

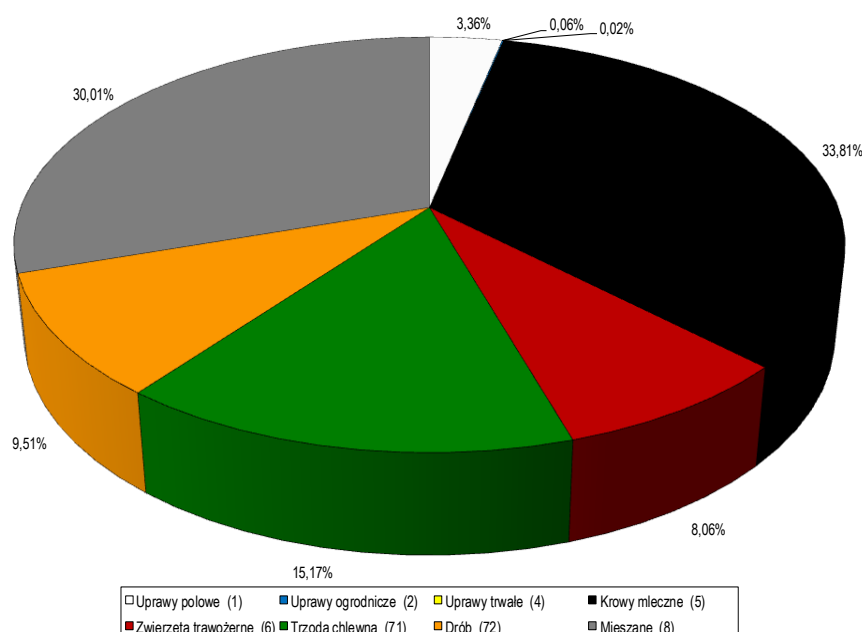
Największy obszar użytków rolnych z pola obserwacji znajdował się w posiadaniu gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych oraz w gospodarstwach mieszanych (odpowiednio 47,5% i 24,5%), a najmniejszy w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu (0,8%) oraz w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (1,1%) (patrz: Wykres 2.1-1).

Wykres 2.1-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych

Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU) zobrazowany na wykresie poniżej wskazuje, iż 33,81% pogłowia zwierząt skoncentrowane było w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych, nieco mniej (30,01%) w gospodarstwach mieszanych. Natomiast niewielki odsetek zwierząt był w posiadaniu gospodarstw zaliczonych do typu „Uprawy polowe” (3,36%) (patrz: Wykres 2.1-2). W typach: „Uprawy ogrodnicze” oraz „Uprawy trwałe” udział zwierząt był znikomy i nie przekroczył 0,1%.

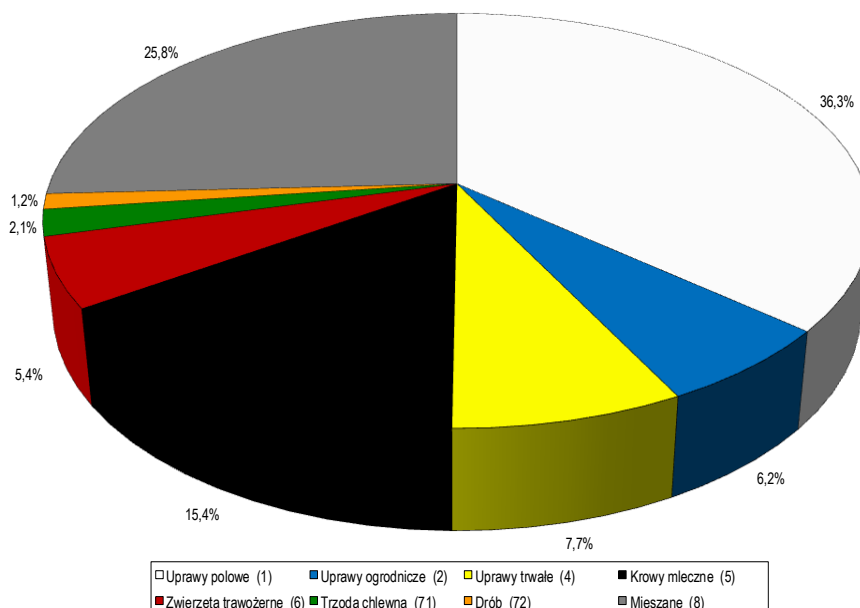
Wykres 2.1-2 Pogłowia zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w jednostkach przeliczeniowych LU)

Z ogółu osób pełnozatrudnionych⁵ największa część (36,3%) znajdowała zatrudnienie w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych. Wynikało to z dużej liczebności tej grupy. Gospodarstwa ogrodnicze oraz drobiarskie, pomimo pracochłonności produkcji i wysokich nakładów na gospodarstwo (patrz: Wykres 2.1-5), wykorzystywały znacznie mniejsze nakłady pracy. Było to wynikiem nieznacznego udziału tych gospodarstw w polu obserwacji gospodarstw osób fizycznych. Niewielka część nakładów pracy dotyczyła gospodarstw wyspecjalizowanych w chowie zwierząt trawożernych oraz trzody chlewnej. Spowodowane było to zarówno niewielką liczebnością tej grupy, jak również niskimi nakładami pracy na gospodarstwo (patrz: Wykres 2.1-3).

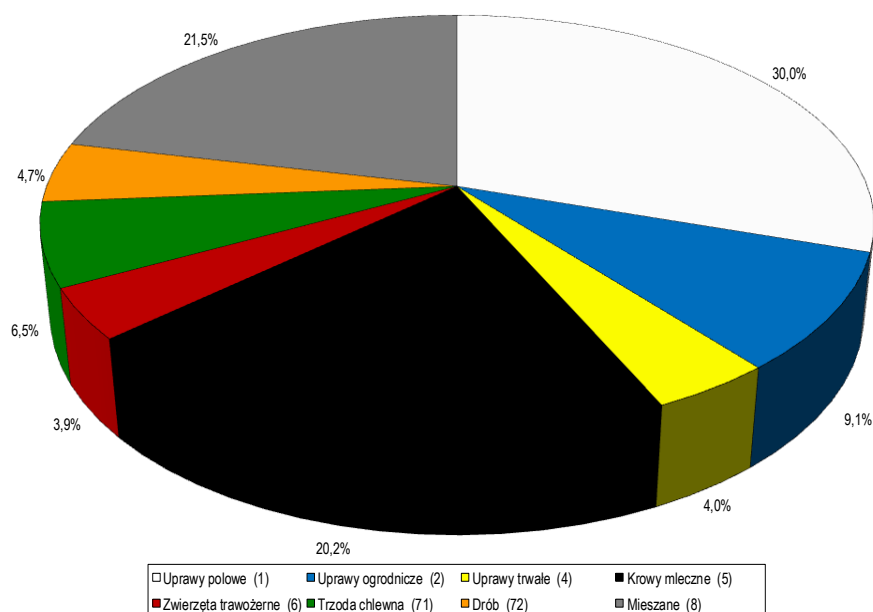
⁵ Osoba pełnozatrudniona = 1 AWU = 2 120 godzin pracy/rok.

Wykres 2.1-3 Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych – AWU)

W omawianej zbiorowości największy udział w tworzeniu Standardowej Produkcji gospodarstw rolnych osób fizycznych z pola obserwacji Polskiego FADN w 2021 roku miały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (30,0%). Gospodarstwa w typie „Mieszane” oraz „Krowy mleczne” wygenerowały odpowiednio 21,5% oraz 20,2% Standardowej Produkcji, natomiast pozostałe typy łącznie wypracowały 28,2% SO (patrz: Wykres 2.1-4).

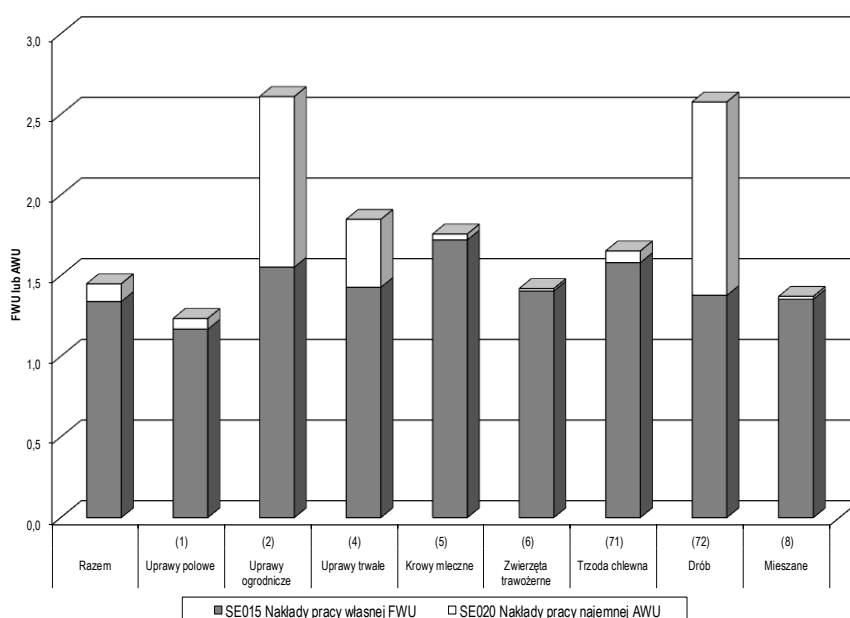
Wykres 2.1-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych

2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych osób fizycznych według typów rolniczych

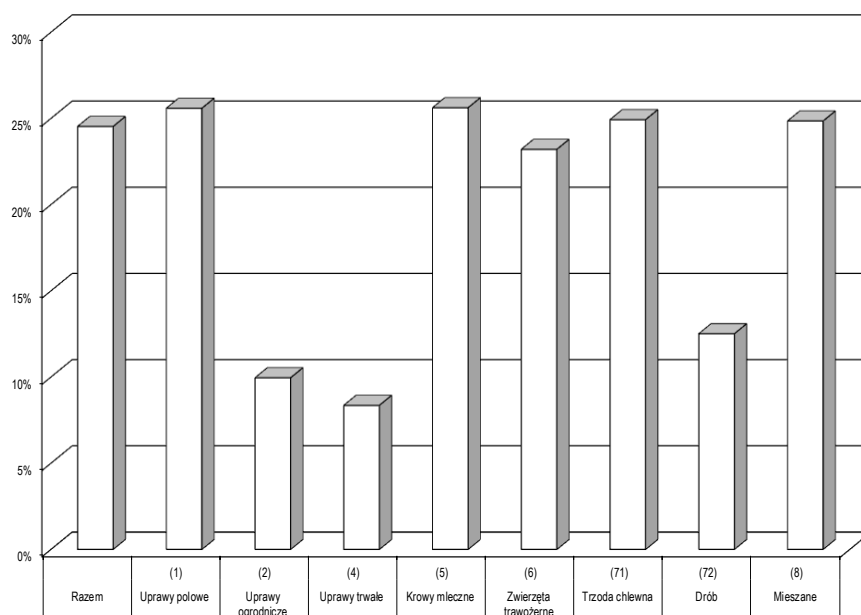
Największe nakłady pracy ogółem w przeliczeniu na gospodarstwo ponoszone były w jednostkach specjalizujących się w uprawach ogrodnich i wynosiły 2,61 AWU. Gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu charakteryzowały się nakładem pracy w granicach 2,58 AWU. W pozostałych typach rolniczych nakłady pracy ogółem kształtowały się w granicach od 1,24 AWU do 1,85 AWU. We wszystkich gospodarstwach dominowała praca własna (od 53% w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu do 99% w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych i w gospodarstwach mieszanych) (patrz: Wykres 2.1-5).

Wykres 2.1-5 Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych

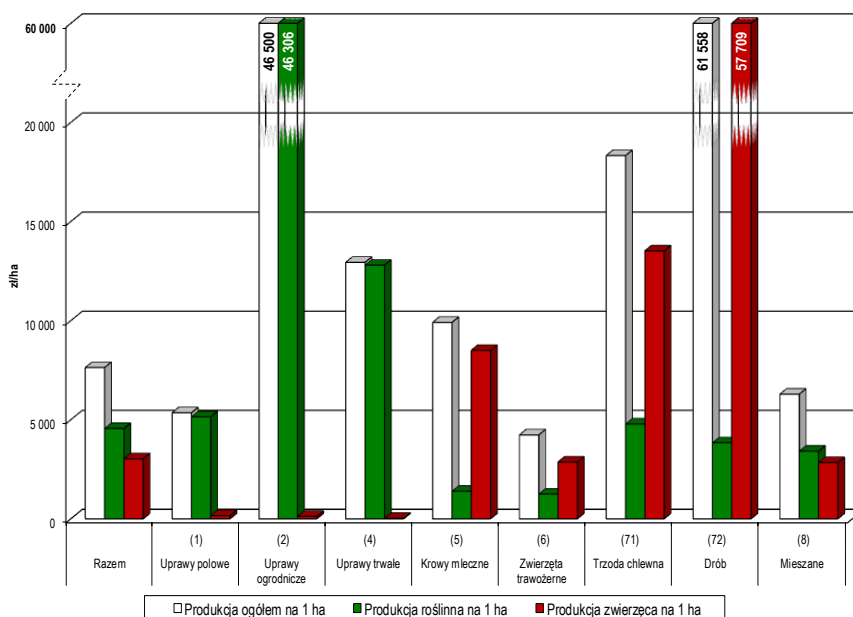
Wysoki udział ziemi dodzierżawionej (23% - 26%) w ziemi użytkowanej miały gospodarstwa specjalizujące się: w chowie zwierząt trawożernych, w gospodarstwach mieszanych, w chowie trzody chlewnej, specjalizujących się w uprawach polowych, a także w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych, natomiast najmniejszy (8%) występował w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach trwałych (patrz: Wykres 2.1-6).

Wykres 2.1-6 Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych

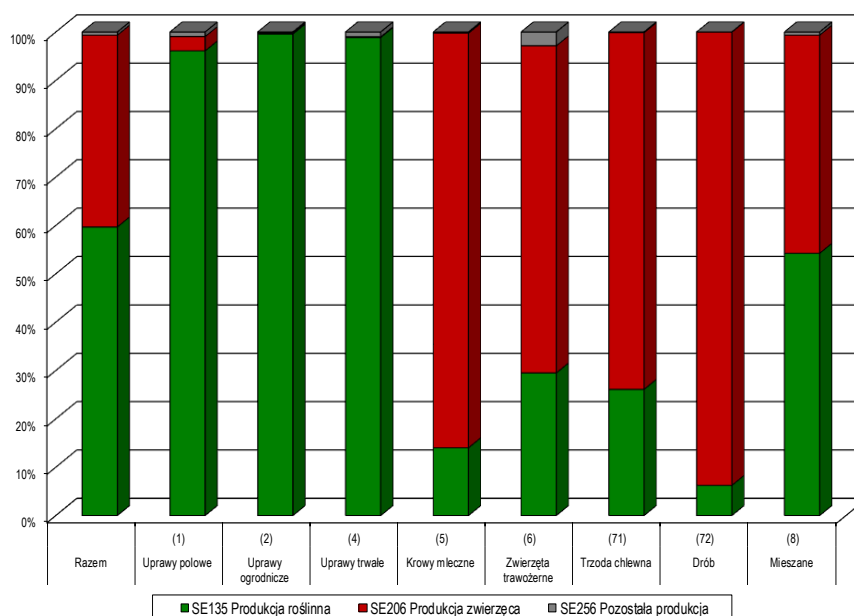
Najwyższą produktywnością ziemi (61 558 zł/ha) charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu, w których produkcja w praktyce w niewielkim stopniu powiązana była z ilością ziemi, jaką dysponowały te gospodarstwa. Bardzo wysoka produktywność ziemi obserwowana była także w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych. Do tego typu produkcyjnego zaliczane są również gospodarstwa wytwarzające produkcję pod osłonami, w których w ciągu roku z części powierzchni pozyskiwanych było kilka zbiorów (patrz: Wykres 2.1-7). Kolejne miejsce pod tym względem zajmowały gospodarstwa nastawione na chów trzody chlewnej. W dalszej kolejności znalazły się gospodarstwa w typie „Uprawy trwałe”. Najniższą produktywnością ziemi charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych (4 232 zł/ha).

Wykres 2.1-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

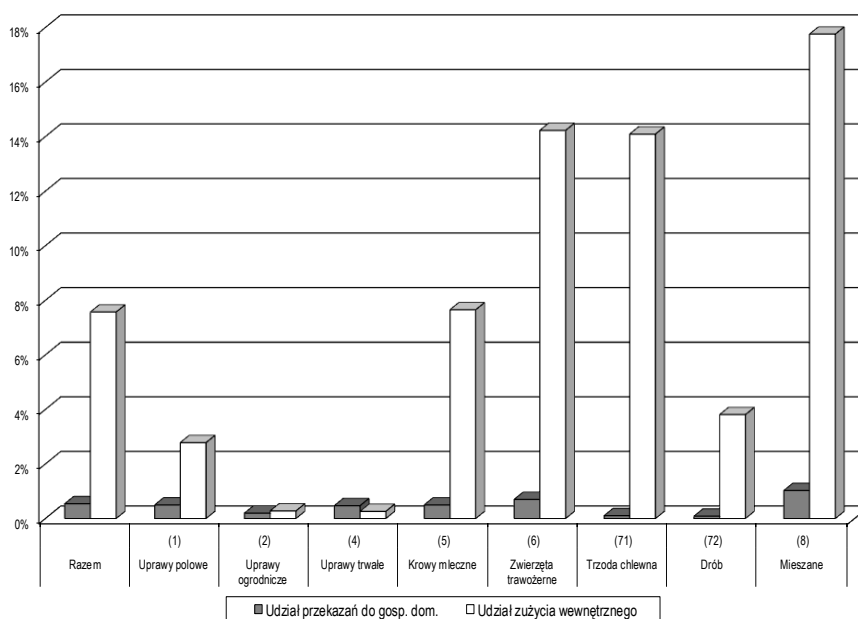
Gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, uprawach ogrodniczych i w uprawach trwałych praktycznie całą wartość produkcji uzyskiwały z produkcji roślinnej. W pozostałych specjalistycznych typach rolniczych dominowała produkcja zwierzęca, a udział produkcji roślinnej stanowił w tych typach pomiędzy 6% a 29% produkcji ogółem. W gospodarstwach mieszanych udział produkcji roślinnej i zwierzęcej w produkcji ogółem był zbliżony (odpowiednio 54% i 45%). Poziom pozostałej produkcji⁶ był najwyższy w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych, gdzie stanowił 3% produkcji ogółem. W pozostałych typach jej udział był nieznaczny i zawierał się w granicach 0,02% – 1,0% (patrz: Wykres 2.1-8).

⁶ Do pozostałej produkcji (SE256) zaliczamy: czynsz za wydzierżawioną ziemię w stanie gotowym do siewu, przychody z okazjonalnego przekazania powierzchni paszowej, produkty z lasu, świadczenie usług, wynajem sprzętu, odsetki od aktywów obrotowych niezbędnych do bieżącego funkcjonowania gospodarstwa rolnego, przychody z agroturystyki, przychody dotyczące wcześniejszych lat obrotowych, pozostałe produkty i przychody.

Wykres 2.1-8 Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych

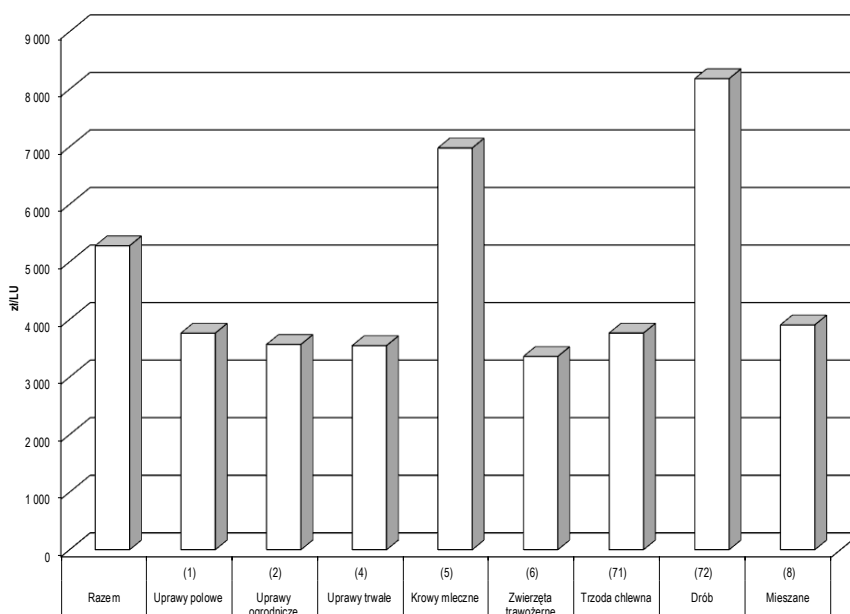
Najwyższe zużycie produktów własnych w obrocie wewnętrznym (ok. 18% produkcji ogółem) występowało w gospodarstwach mieszanych. Nieco mniejsze zużycie wewnętrzne obserwowano w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie zwierząt trawożernych i trzody chlewnej (ok. 14%). Gospodarstwa specjalizujące się w chowie krów mlecznych wykazywały zużycie na poziomie ok 8%, natomiast gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych wykazywały zużycie wewnętrzne na poziomie ok. 3% produkcji ogółem. Śladowe zużycie produkcyjne produktów własnych miało miejsce w gospodarstwach specjalizujących się w: uprawach ogrodniczych i uprawach trwałych. Przekazania do gospodarstwa domowego stanowiły nieznaczny ułamek produkcji ogółem. Najwyższy ich udział w produkcji ogółem odnotowano w gospodarstwach mieszanych (patrz: Wykres 2.1-9).

Wykres 2.1-9 Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych

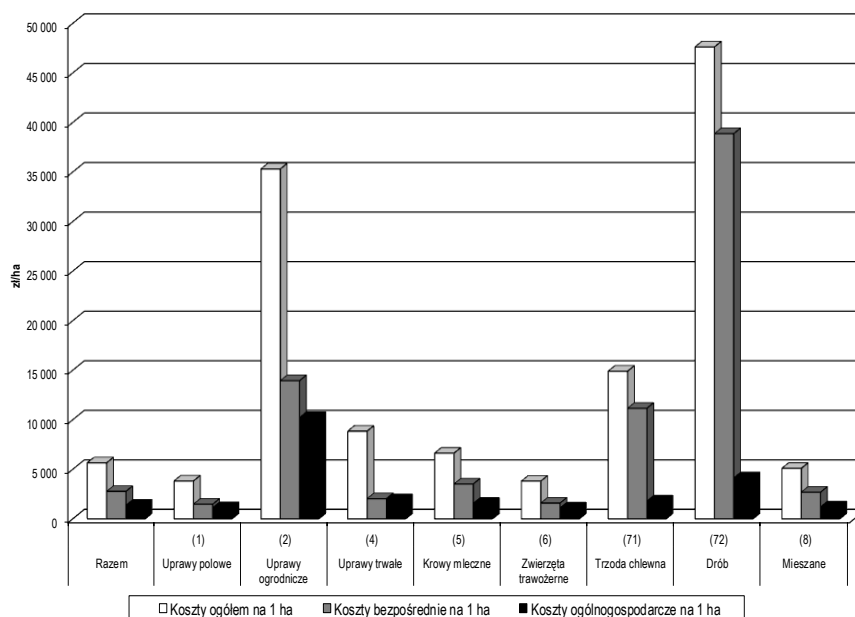
Spśród typów wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej najwyższą wartość produkcji zwierzęcej na 1 LU osiągnęły gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie drobiu. Kolejną grupę stanowiły gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie krów mlecznych. Natomiast najniższą wartość produkcji zwierzęcej na 1 LU osiągnęły gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt trawożernych (Wykres 2.1-10).

Wykres 2.1-10 Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych

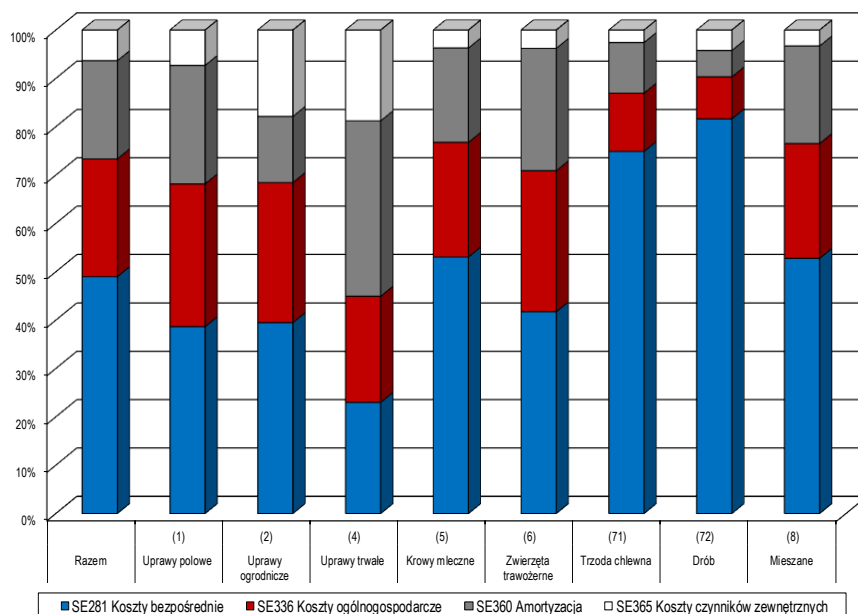
Koszty w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych określają intensywność produkcji w danym gospodarstwie rolnym. Zdecydowanie najwyższe koszty wystąpiły w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu (47 616 zł/ha) oraz wyspecjalizowanych w uprawach ogrodniczych (35 297 zł/ha). Najniższe koszty na 1 ha użytków rolnych ponosiły gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt trawożnych (patrz: Wykres 2.1-11).

Wykres 2.1-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

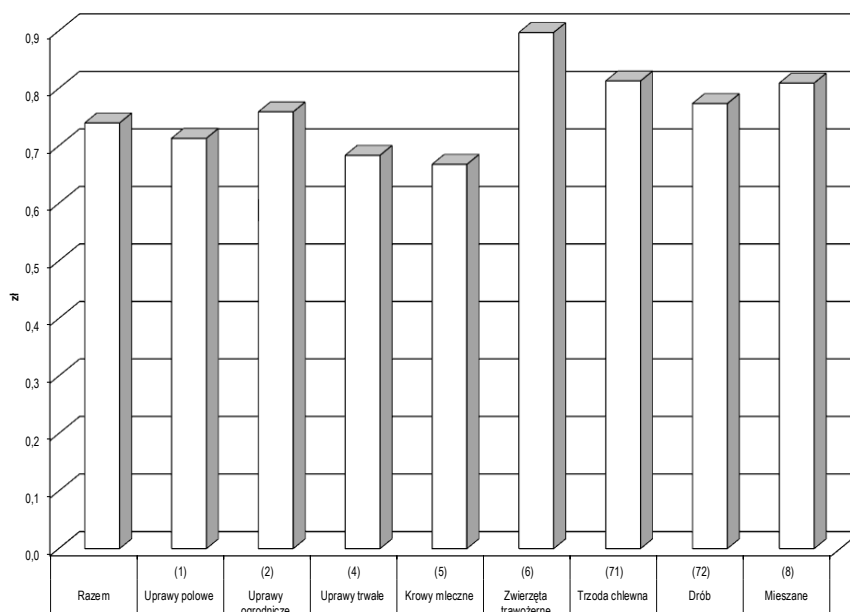
Koszty bezpośrednie zdecydowanie dominowały w strukturze kosztów ogółem w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu i trzody chlewnej (stanowiły one odpowiednio ok. 82% i 75% kosztów ogółem). Najniższym poziomem kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem (23%) charakteryzowały się gospodarstwa z uprawami trwałymi. W pozostałych typach rolniczych udział kosztów bezpośrednich kształtowały się w granicach 39% – 53% kosztów ogółem. Spośród wszystkich typów rolniczych, najwyższy udział kosztów ogólnogospodarczych wykazały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, ogrodniczych, oraz w chowie zwierząt trawożnych. Wysokie koszty ogólnogospodarcze w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych wynikały z wysokich kosztów opału i energii elektrycznej wykorzystywanej do ogrzewania szklarni. Najniższy udział kosztów ogólnogospodarczych wystąpił w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu. Najwyższym udziałem amortyzacji oraz kosztów czynników zewnętrznych, charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w uprawach trwałych. Wysoki udział kosztów czynników zewnętrznych, w których dominowały koszty pracy obcej, występował również w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (patrz: Wykres 2.1-12).

Wykres 2.1-12 Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych

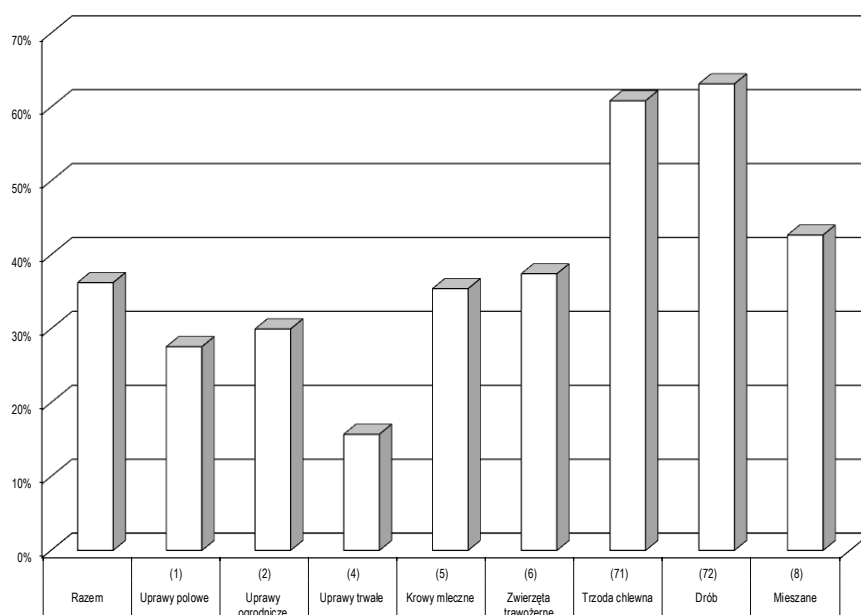
Wykres 2.1-13 pokazuje, że w 2021 roku w najmniej korzystnej sytuacji pod względem efektywności produkcji były gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych. Aby wytworzyć 1 zł produkcji ogółem ponosiły one koszty ogółem na poziomie 0,90 zł. Najlepsza sytuacja wystąpiła w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych. Aby osiągnąć 1 zł produkcji ogółem ponosiły one 0,67 zł wszystkich kosztów łącznie.

Wykres 2.1-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych

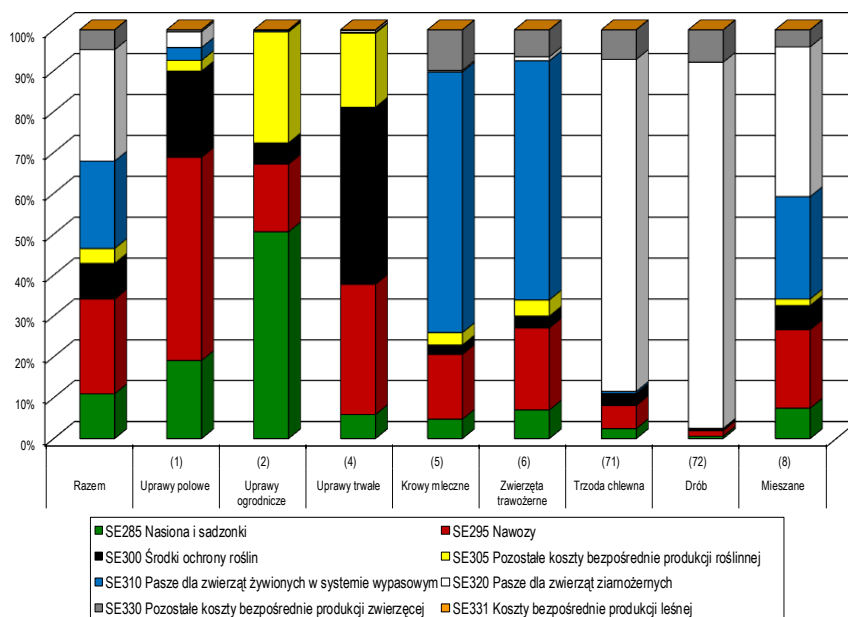
Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem była bardzo zróżnicowana. Najniższa (16%) wystąpiła w gospodarstwach z uprawami trwałymi, najwyższa (63%) w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie drobiu. Podobnie o wysokiej relacji kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem można mówić w przypadku gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji trzody chlewnej (patrz: Wykres 2.1-14).

Wykres 2.1-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych

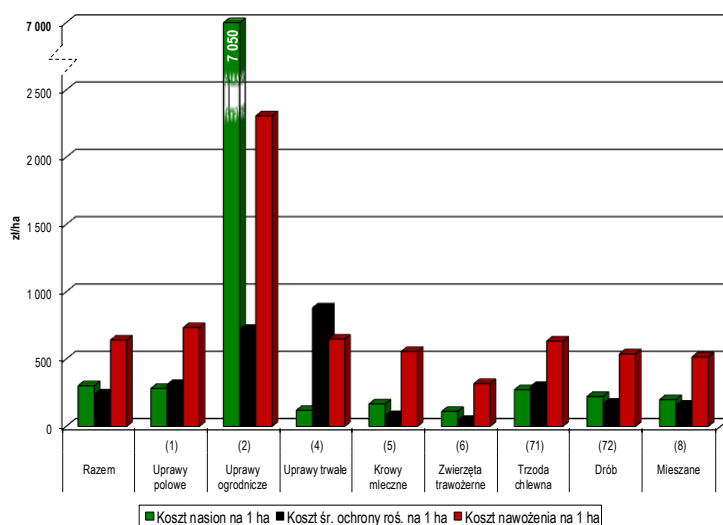
Struktura kosztów bezpośrednich była bardzo zróżnicowana i ściśle związana z charakterem prowadzonej produkcji. W gospodarstwach ogrodniczych największy udział w strukturze kosztów bezpośrednich miały koszty nasion i sadzonek, przy czym gospodarstwa te praktycznie w całości opierały się na materiale siewnym z zakupu. Gospodarstwa polowe wyróżniały się największym udziałem kosztu nawożenia w kosztach bezpośrednich, a typ „Uprawy trwałe” – najwyższym udziałem kosztu środków ochrony roślin. Natomiast w kosztach bezpośrednich gospodarstw specjalizujących się w chowie trzody chlewnej i drobiu dominującą pozycję stanowiły koszty pasz dla zwierząt ziarnożernych (odpowiednio: 81% i 90%). Gospodarstwa z produkcją mieszaną również najwięcej kosztów bezpośrednich przeznaczały na pasze, w tym 37% dla zwierząt ziarnożernych i 25% dla zwierząt żywionych systemem wypasowym (patrz: Wykres 2.1-15).

Wykres 2.1-15 Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych

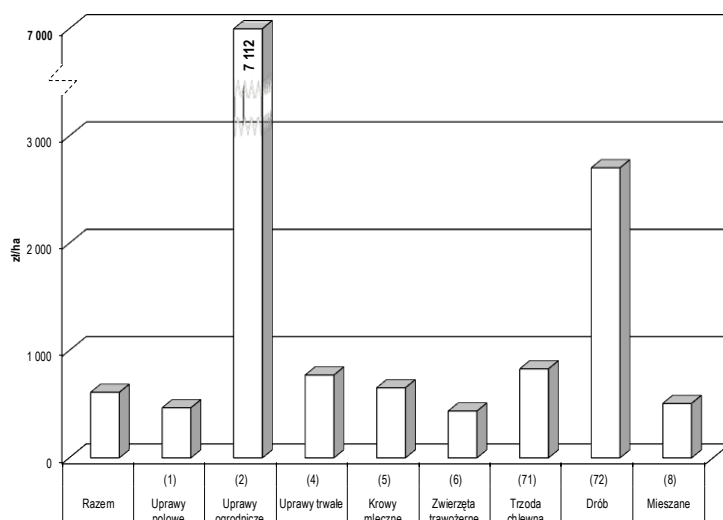
W analizie kosztów nasion, nawożenia oraz środków ochrony roślin poniesionych na 1 ha użytków rolnych szczególną uwagę zwracają gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach ogrodniczych. W tych gospodarstwach koszty nasion oraz nawożenia w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych były znacznie wyższe niż w pozostałych typach rolniczych. Najwyższy poziom kosztów środków ochrony roślin w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych obserwowany był w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach trwałych. Przewyższał on ok. 1,4-krotnie poziom kosztów nawożenia. Gospodarstwa zajmujące się chowem zwierząt trawożernych charakteryzowały się najniższymi wyżej wymienionymi kosztami w przeliczeniu na 1 ha (patrz: Wykres 2.1-16).

Wykres 2.1-16 Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

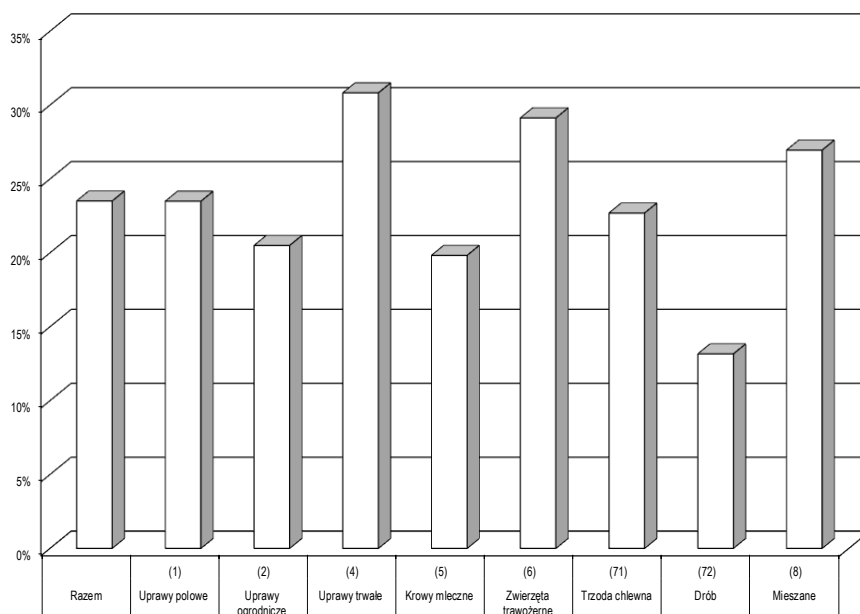
Podobnie jak w przypadku poprzednio analizowanych kosztów, koszty energii oraz paliw napędowych i grzewczych przeliczonych na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach ogrodniczych były wielokrotnie wyższe niż w pozostałych typach gospodarstw, co niewątpliwie wiąże się z wytwarzaniem produkcji pod ogrzewanymi osłonami. Najniższe koszty energii na 1 ha wystąpiły w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych (patrz: Wykres 2.1-17).

Wykres 2.1-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

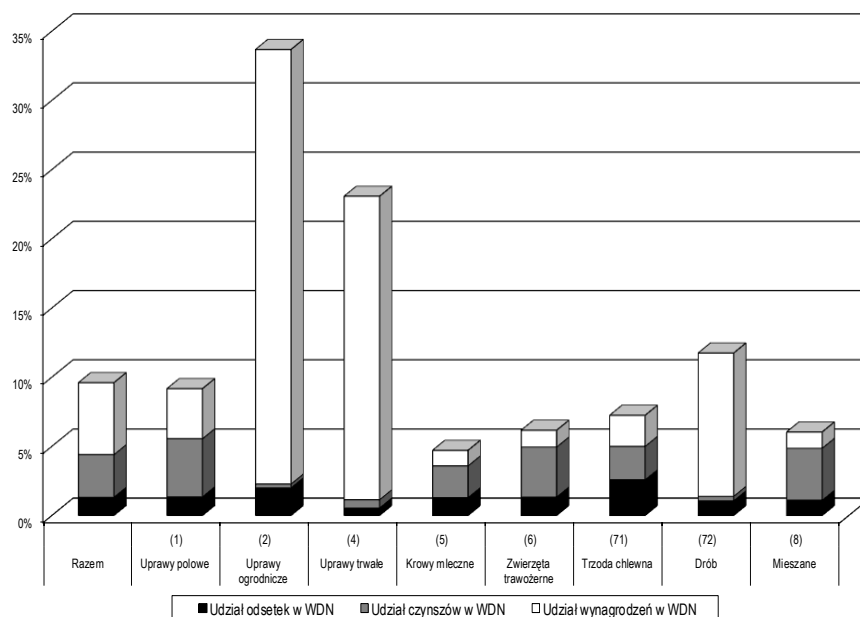

Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto był najwyższy w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach trwałych (31%), a najniższy w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie drobiu (13%) (patrz: Wykres 2.1-18).

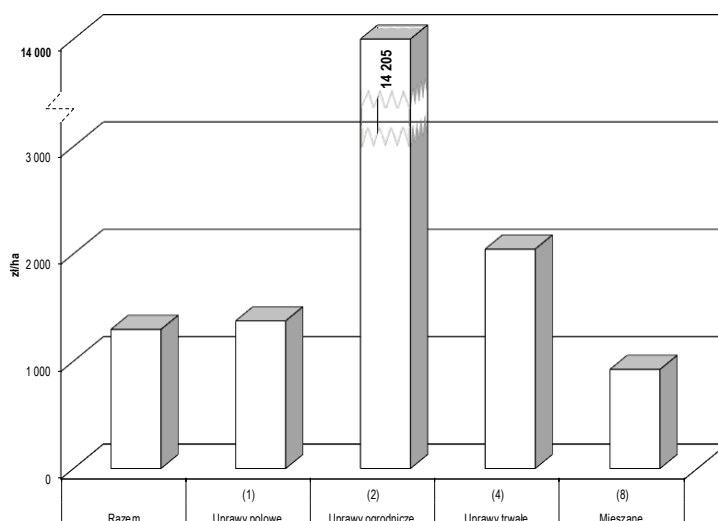
Wykres 2.1-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych

Najwyższy stosunek kosztów czynników zewnętrznych do wartości dodanej netto, wynoszący 34%, miały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach ogrodniczych. W głównej mierze złożyły się na to koszty wynagrodzeń, stanowiące 31% wartości dodanej netto (a 93% kosztów czynników zewnętrznych). Najniższy odsetek ww. kosztów (5%) wystąpił w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych (patrz: Wykres 2.1-19).

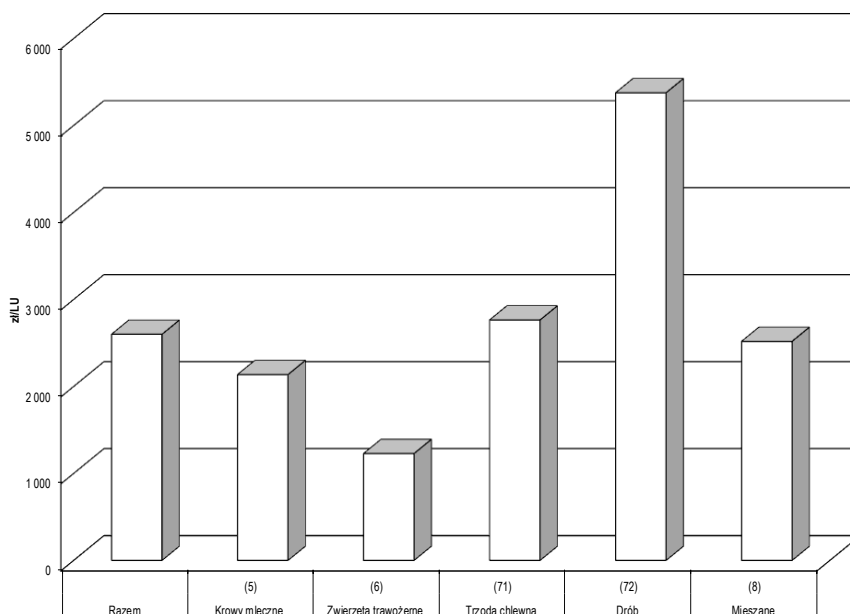
Wykres 2.1-19 Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych

Spośród gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji roślinnej oraz mieszanych najwyższe koszty bezpośrednie produkcji roślinnej w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wystąpiły w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych, natomiast najniższe w gospodarstwach mieszanych (patrz: Wykres 2.1-20). Wyjaśnia to wysokość kosztów nasion, nawozów i środków ochrony roślin ponoszonych na 1 ha, co obrazuje Wykres 2.1-16.

Wykres 2.1-20 Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych

Najwyższy poziom kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na 1 LU wykazały gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu. Najniższe koszty poniosły w tym przypadku gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt trawożernych (Wykres 2.1-21).

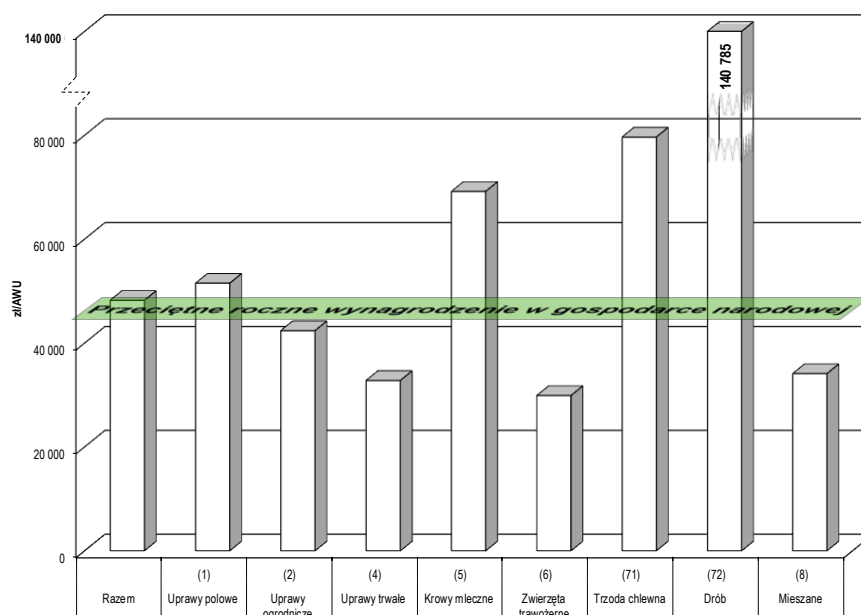
Wykres 2.1-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych

Z porównania wartości dodanej netto na osobę pełnozatrudnioną (AWU) z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej⁷ wynika, że najkorzystniejsza sytuacja występuje w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu. Dobre wyniki osiągnęły również gospodarstwa specjalizujące się w chowie trzody chlewnej, krów mlecznych oraz w uprawach polowych (odpowiednio 175%, 152% i 113% przeciętnego rocznego wynagrodzenia). Natomiast najniższą wartość dodaną netto na AWU osiągnęły gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych (29 887 zł), specjalizujące się w uprawach trwałych (32 797 zł) oraz w gospodarstwach mieszanych (34 107 zł). Wartości te stanowiły odpowiednio 66%, 72% i 75% przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej. W przypadku gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych wartość ta stanowiła 93% przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (patrz: Wykres 2.1-22).

⁷ Wartość dodana netto jest nadwyżką stanowiącą opłatę za zaangażowanie czynników wytwórczych bez względu na to kto jest ich właścicielem. Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej = 45 619 zł w 2021 r. Szacunek własny, na podstawie danych GUS.

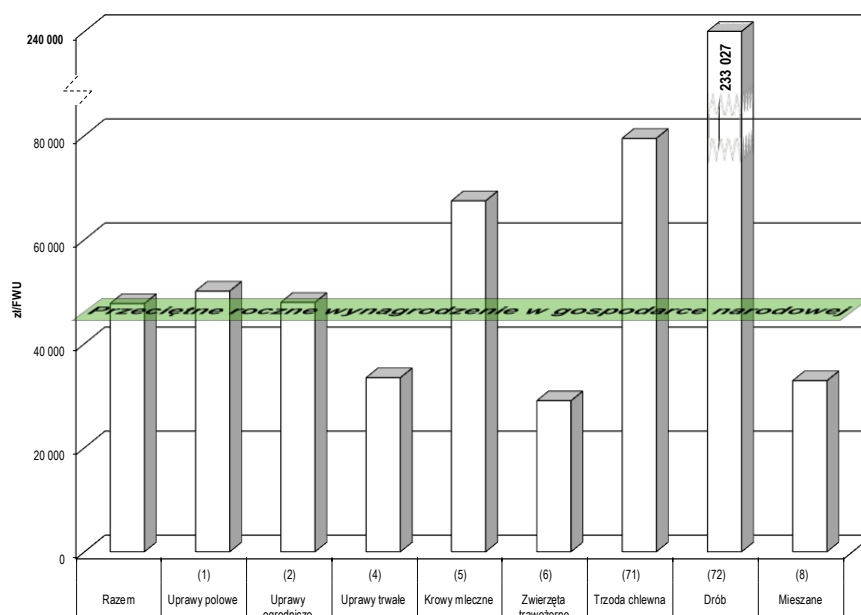
Wykres 2.1-22 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych

Spośród wszystkich typów rolniczych niższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego⁸ na osobę pełnozatrudnioną rodziny (FWU) niż przeciętne roczne wynagrodzenie osiągnęły gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych (29 014 zł), mieszane (32 864 zł) oraz w uprawach trwałych (33 445 zł). Najwyższym dochodem na FWU charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu (233 027 zł) (patrz: Wykres 2.1-23).

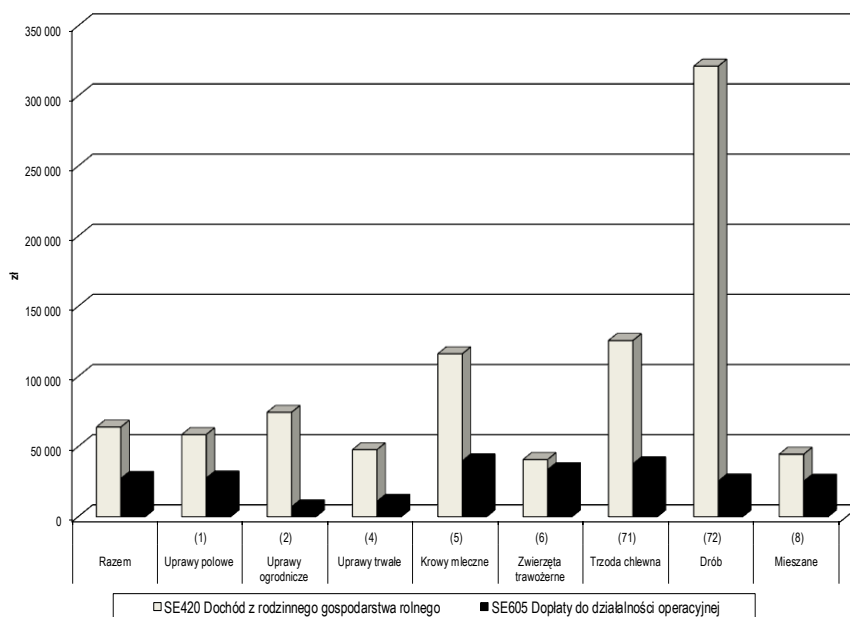
⁸ Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego stanowi opłatę za zaangażowanie do działalności gospodarstwa rolnego czynników wytwórczych stanowiących własność rodziny rolniczej.

Wykres 2.1-23 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych

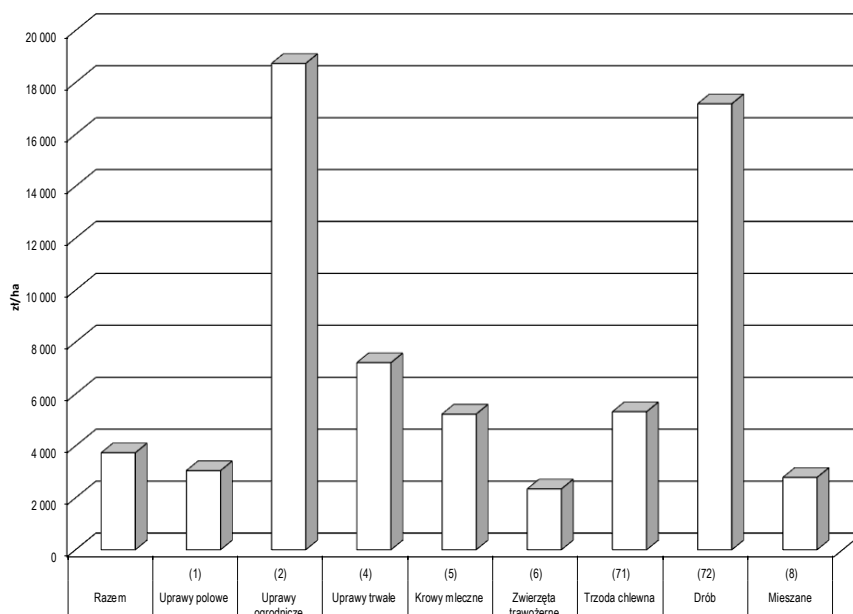
Gospodarstwa specjalizujące się w chowie krów mlecznych, trzody chlewnej oraz zwierząt trawożernych otrzymały najwyższe spośród wszystkich grup dopłaty do działalności operacyjnej w przeliczeniu na gospodarstwo, przy czym ich udział w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego był zróżnicowany i wynosił 34% w gospodarstwach mlecznych natomiast w specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych ich udział był znaczący (82%) w osiągniętym dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego. Niskim udziałem dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego charakteryzowały się gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie drobiu (8%) oraz w uprawach ogrodniczych (10%) (patrz: Wykres 2.1-24).

Wykres 2.1-24 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych

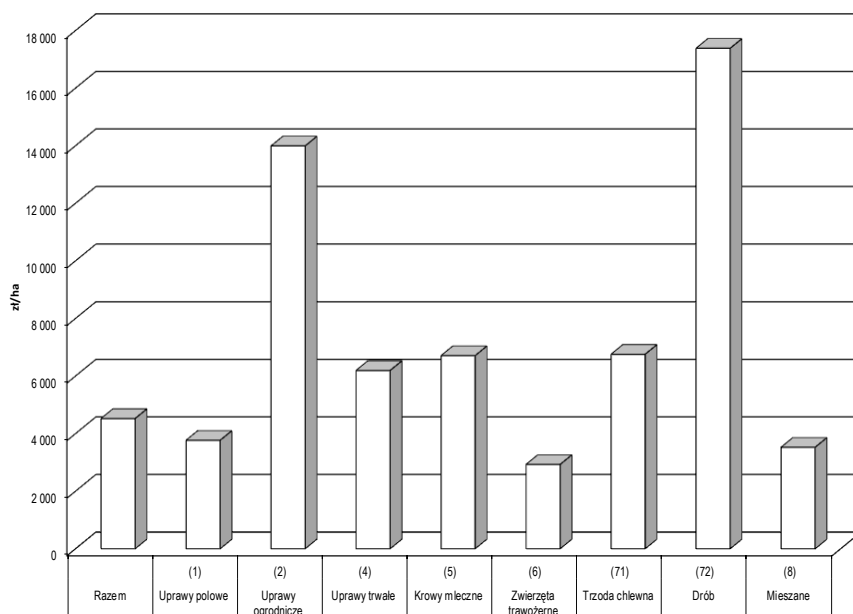

Analizując Wykres 2.1-25 i Wykres 2.1-26 obserwujemy, że wartość dodana netto na powierzchnię użytków rolnych użytkowanych ogółem była najwyższa w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (18 731 zł/ha). Na drugim miejscu znalazły się gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu (17 177 zł/ha). W przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na powierzchnię użytków rolnych własnych sytuacja była odwrotna tj. najwyższy był w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu (17 380 zł/ha), na drugim miejscu były gospodarstwa specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (13 988 zł/ha). Najgorsze wyniki w przeliczeniu na 1 ha osiągnęły gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych (odpowiednio 2 340 zł/ha i 2 927 zł/ha).

Wykres 2.1-25 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych

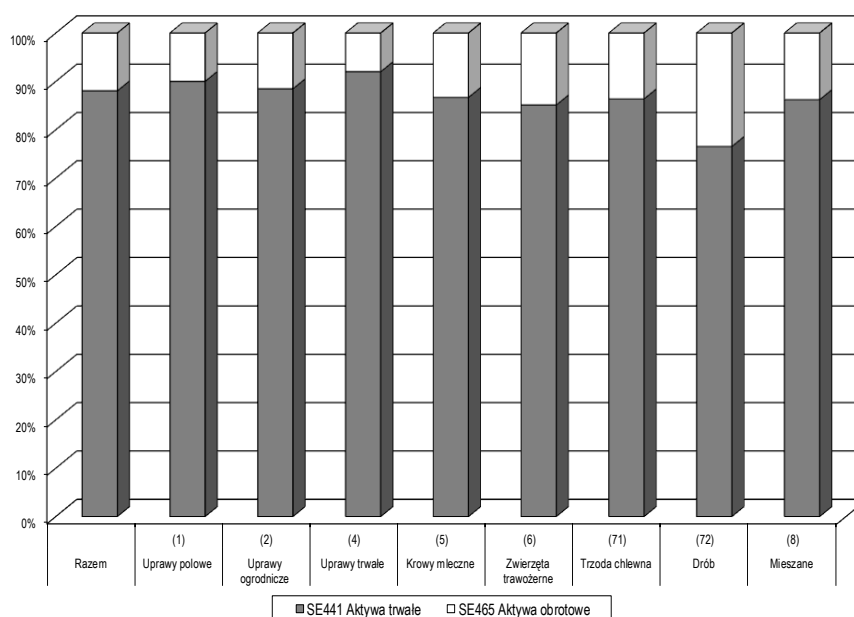

Wykres 2.1-26 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych

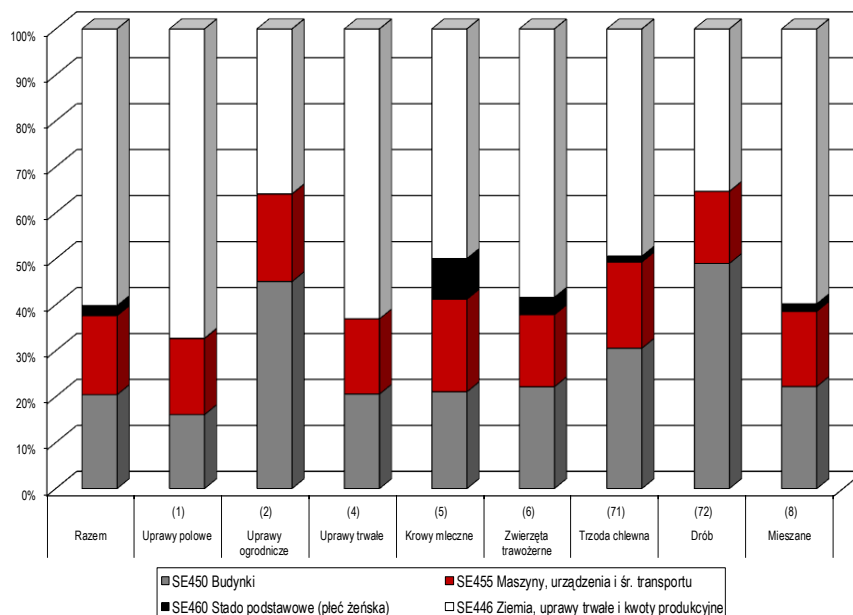
Struktura aktywów jest jednym z czynników decydujących o tempie krążenia majątku ulokowanego w gospodarstwie rolnym. Wysoki udział środków trwałych znacznie zmniejsza tempo jego krążenia. Polskie gospodarstwa charakteryzowały się bardzo wysokim udziałem środków trwałych, przekraczającym 90% w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych oraz uprawach trwałych. Najniższy udział środków trwałych obserwowany był w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie drobiu, w których osiągnął 77% (patrz: Wykres 2.1-27).

Wykres 2.1-27 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

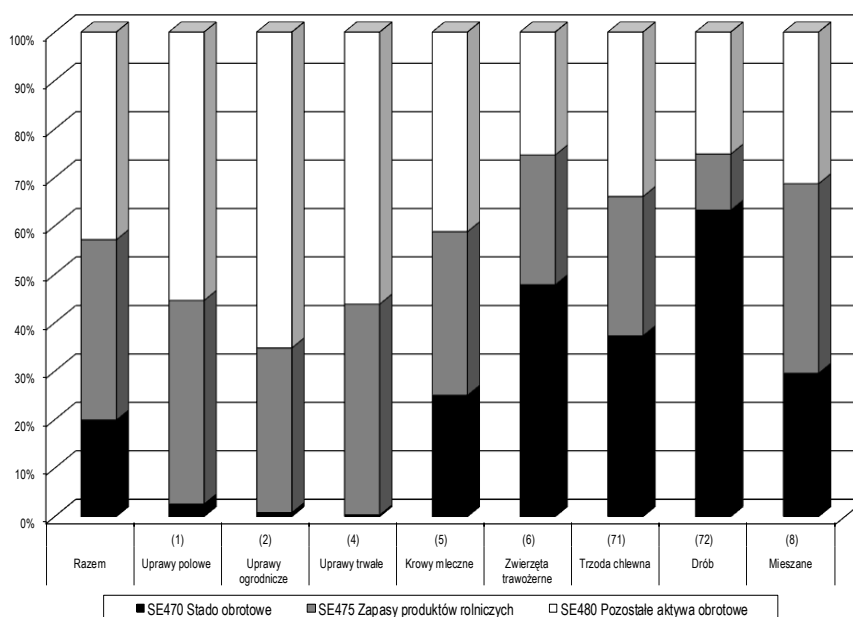
W strukturze aktywów trwałych w większości typów rolniczych dominowała wartość ziemi. Jedynie w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach ogrodniczych oraz w chowie drobiu w strukturze aktywów trwałych dominowały budynki, które ze względu na specyfikę produkcji decydują o możliwościach wytwórczych. W gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie krów mlecznych oraz w chowie zwierząt trawożnych w strukturze aktywów trwałych zaznaczał się udział zwierząt stada podstawowego (odpowiednio: 9% oraz 4%). W gospodarstwach specjalizujących się w chowie trzody chlewnej udział stada podstawowego w aktywach trwałych stanowił 1%, w podmiotach z produkcją mieszaną wynosił ok. 2%, natomiast w pozostałych grupach był bliski 0%. Udział maszyn, urządzeń i środków transportu był w poszczególnych typach gospodarstw na podobnym poziomie i wynosił od 16% do 19% (patrz: Wykres 2.1-28).

Wykres 2.1-28 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

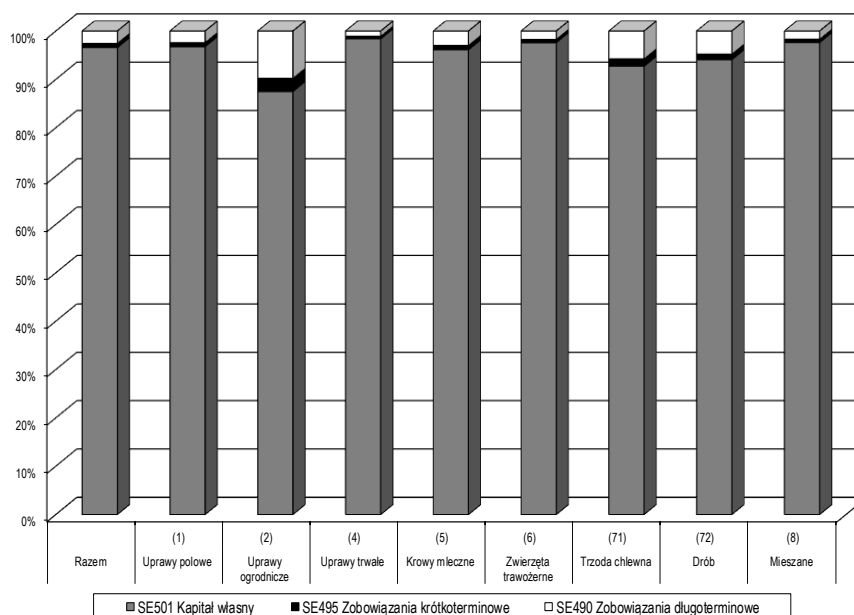
Specyfika produkcji poszczególnych typów rolniczych miała także decydujący wpływ na strukturę aktywów obrotowych. W gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych, ogrodniczych, trwałych i chowie krów mlecznych większą część aktywów obrotowych stanowiły pozostałe aktywa obrotowe. W gospodarstwach typu „Zwierzęta trawożerne”, „Trzoda chlewna” oraz „Drób” w strukturze aktywów obrotowych dominował udział stada obrotowego. Jedynie w gospodarstwach mieszanych wszystkie trzy składniki aktywów obrotowych pozostawały w zbliżonych relacjach (patrz: Wykres 2.1-29).

Wykres 2.1-29 Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

W strukturze pasywów we wszystkich typach rolniczych gospodarstw dominował kapitał własny. Zdecydowanie wyższy od przeciętnego poziom zadłużenia występował w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (ok. 13%) oraz w chowie trzody chlewnej (7%). W kapitale obcym we wszystkich typach gospodarstw dominowało zadłużenie długoterminowe, które stanowiło 67% – 81% zadłużenia ogółem (patrz: Wykres 2.1-30).

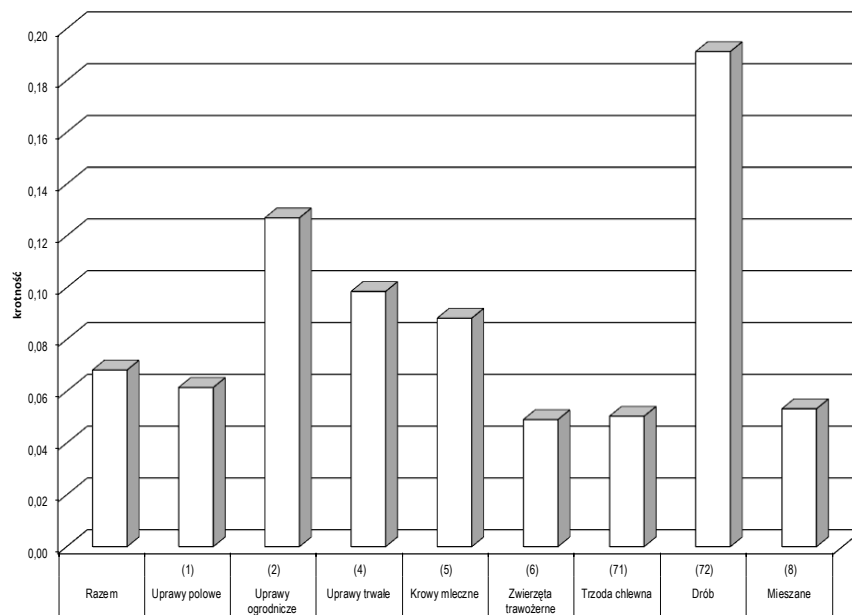
Wykres 2.1-30 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Przepływy pieniężne (2)⁹ informują o zdolności gospodarstwa rolnego do samofinansowania działalności. Najwyższa relacja tego miernika do aktywów ogółem występowała w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu, najniższa natomiast w gospodarstwach typu „Zwierzęta trawożerne” (Wykres 2.1-31).

⁹ Przepływ pieniężny (2) (SE530) - ukazuje zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania swojej działalności i tworzenia oszczędności. Przepływ pieniężny (2) obliczany jest w następujący sposób: przepływ pieniężny (1) + sprzedaż środków trwałych - zakupy i inwestycje w środkach trwałych + stan zobowiązań na koniec roku - stan zobowiązań na początek roku. Natomiast przepływ pieniężny (1) ukazuje zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania swojej działalności i tworzenia oszczędności w ramach działalności operacyjnej. Przepływ pieniężny (1) obliczany jest w następujący sposób: sprzedaż produktów + inne przychody + sprzedaż zwierząt - koszty ogółem - koszty zakupu zwierząt + saldo dopłat i podatków dotyczących działalności operacyjnej + saldo dopłat i podatków dotyczących inwestycji.

Wykres 2.1-31 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych

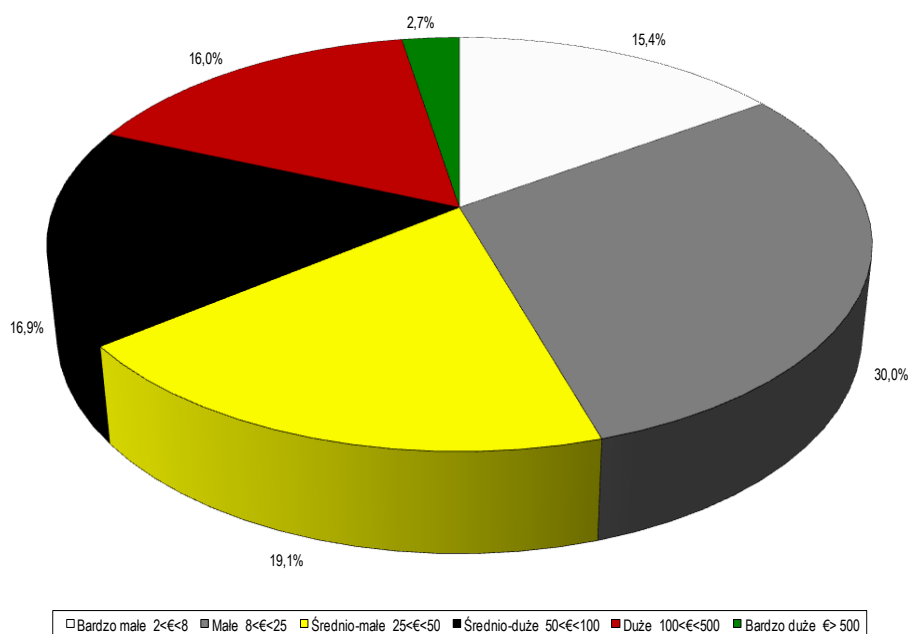

2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej

2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych osób fizycznych według klas wielkości ekonomicznej

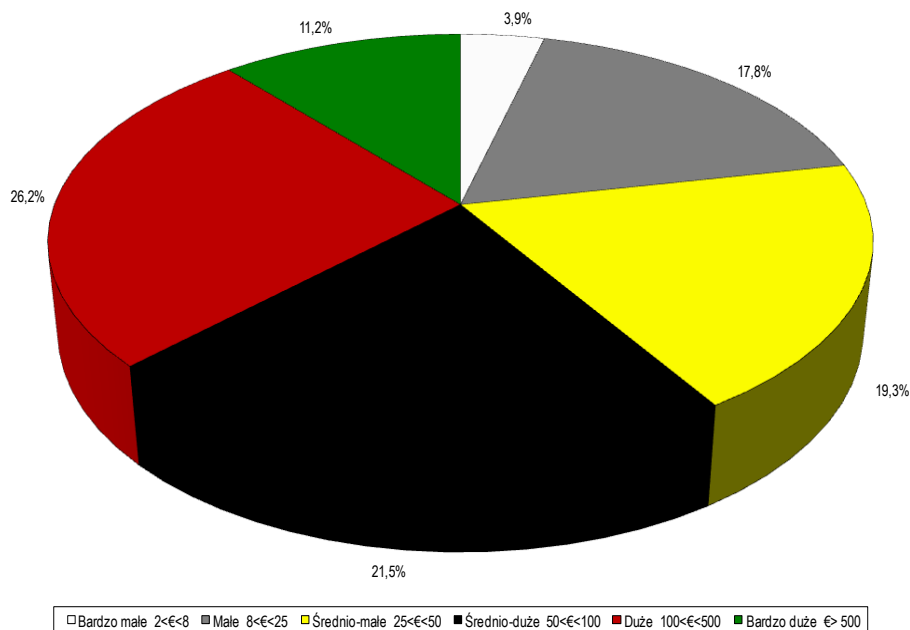
Biorąc pod uwagę obszar użytków rolnych zajmowanych przez poszczególne grupy gospodarstw najbardziej dominującą grupą były gospodarstwa małe (od 8 tys. do 25 tys. euro SO). Drugą grupą pod względem ilości zajmowanych użytków rolnych były gospodarstwa średnio-małe (od 25 tys. do 50 tys. euro SO). Gospodarstwa te w sumie zajmowały 49,1% powierzchni użytków rolnych. Gospodarstwa bardzo małe użytkowały 15,4% użytków rolnych (patrz: Wykres 2.2-1).

Wykres 2.2-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej

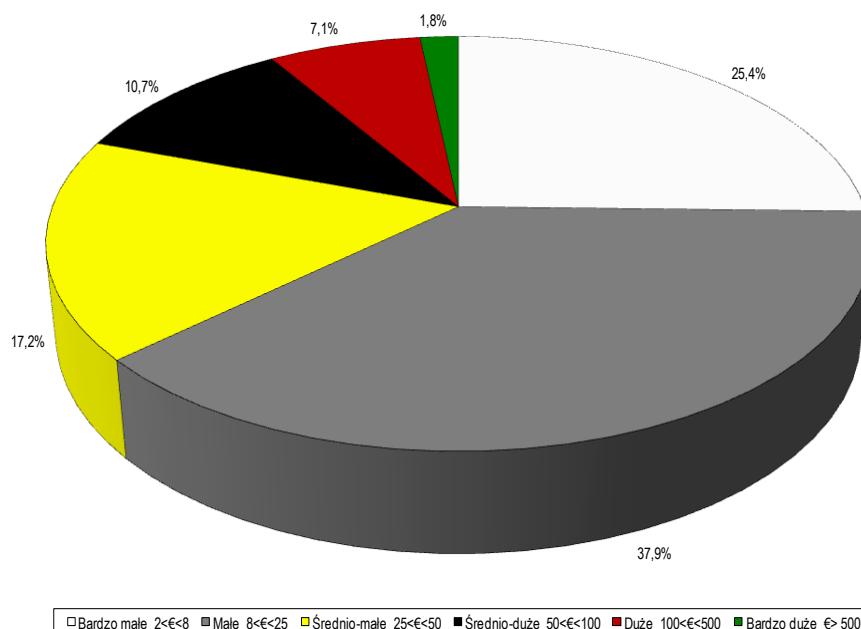
W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 2 tys. do 50 tys. euro SO skoncentrowane było 41,0% ogólnego pogłowia inwentarza żywego przeliczonego na jednostkę LU (patrz: Wykres 2.2-2).

Wykres 2.2-2 **Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)**

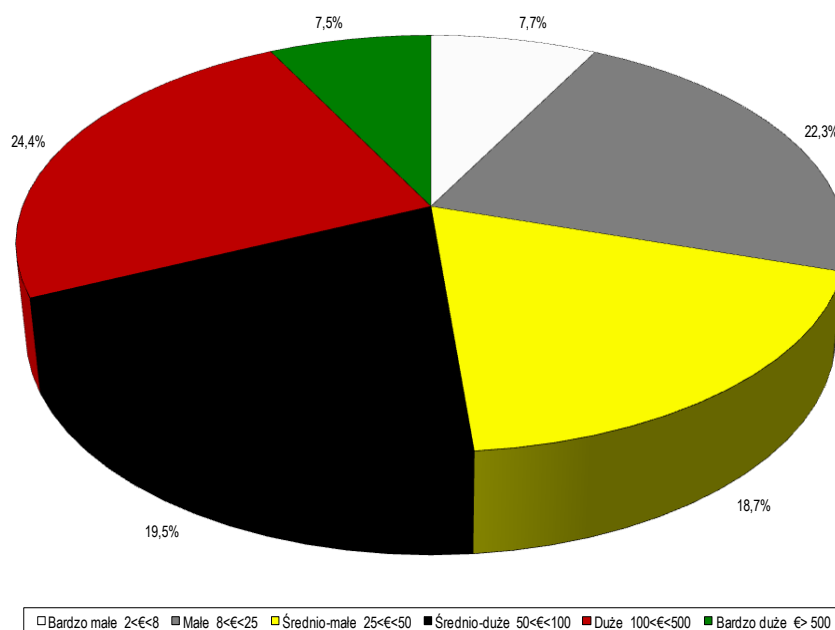
W przypadku rozkładu nakładów pracy określonych w AWU wiodącą rolę odgrywały gospodarstwa małe, które skupiały 37,9% ogółu nakładów (patrz: Wykres 2.2-3).

Wykres 2.2-3 **Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU)**

Największy udział w wytwarzaniu Standardowej Produkcji w gospodarstwach osób fizycznych znajdujących się w polu obserwacji FADN miały gospodarstwa duże, o wielkości ekonomicznej od 100 tys. do 500 tys. euro SO (24,4%). Najmniejszy udział osiągnęły natomiast gospodarstwa bardzo małe oraz bardzo duże (udział tych grup wyniósł odpowiednio 7,7% i 7,5%) (patrz: Wykres 2.2-4).

**Wykres 2.2-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji
Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej**

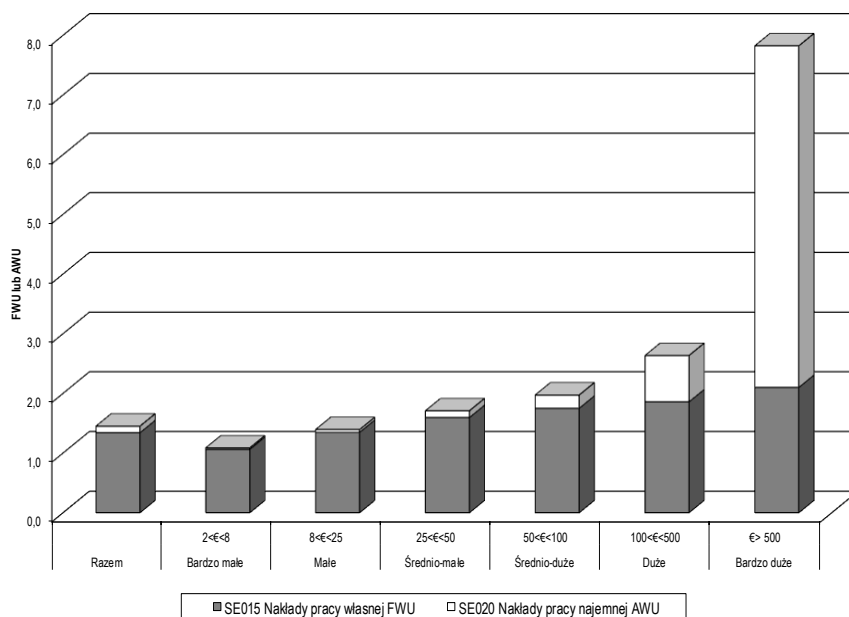

2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych osób fizycznych według klas wielkości ekonomicznej

Średnio w gospodarstwach rolnych osób fizycznych nakłady pracy wynosiły 1,5 AWU, ze znacznym udziałem pracy własnej (92%).

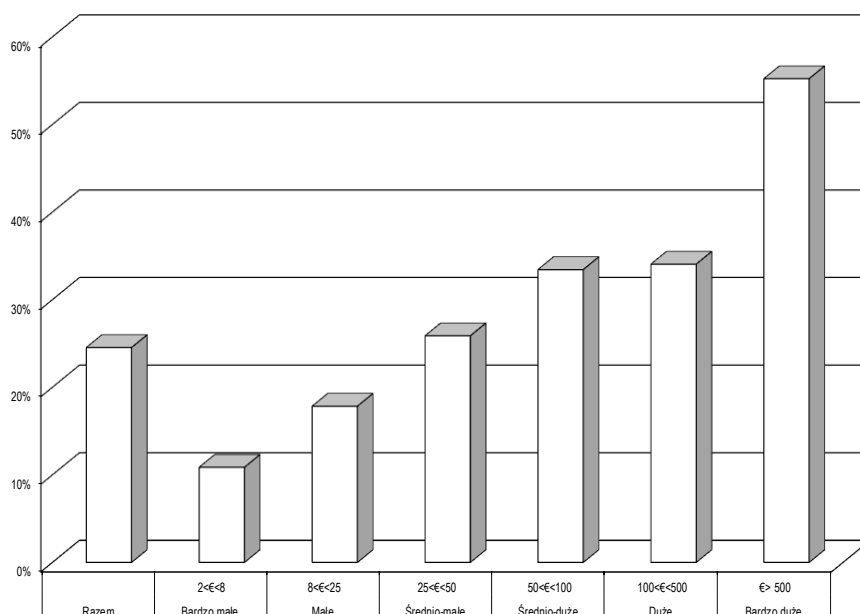
Poziom nakładów pracy rósł wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej. Wykorzystanie własnej siły roboczej we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej gospodarstw wynosiło od 1,1 do 2,1 FWU. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 100 tys. euro SO opierały się głównie na własnej sile roboczej, co podkreśla ich rodzinny charakter (patrz: Wykres 2.2-5). W gospodarstwach dużych (od 100 tys. do 500 tys. euro SO) udział pracy własnej również był większy niż pracy najemnej i wynosił 71%. Jedynie w gospodarstwach bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) w nakładach pracy dominowała praca najemna, a praca własna stanowiła 27% nakładów pracy ogółem.

Wykres 2.2-5 Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej

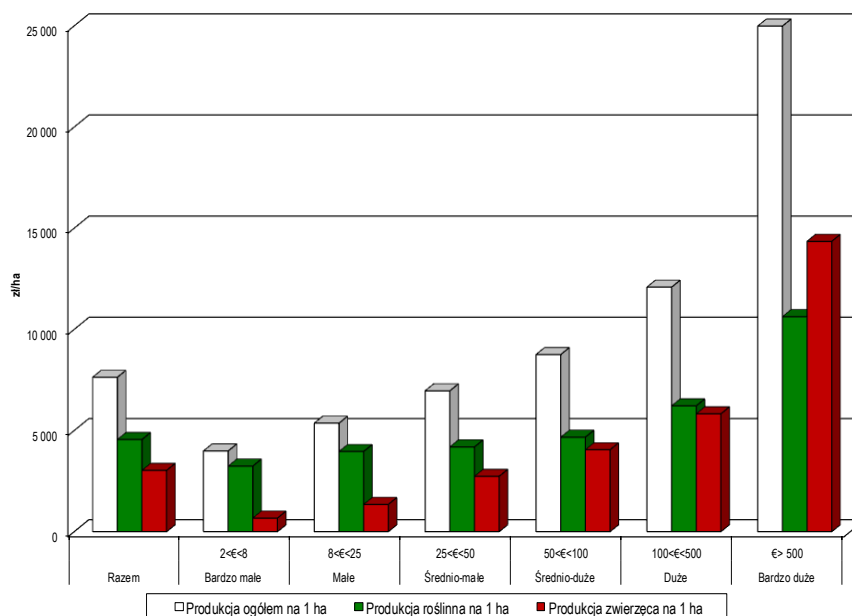
Zasadniczo w strukturze użytków rolnych będących w użytkowaniu gospodarstw, dominowały grunty własne. Udział dzierżawy rósł wraz ze zwiększaniem wielkości ekonomicznej gospodarstw: z 11% w gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO) do 55% w gospodarstwach bardzo dużych (patrz: Wykres 2.2-6).

Wykres 2.2-6 Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej

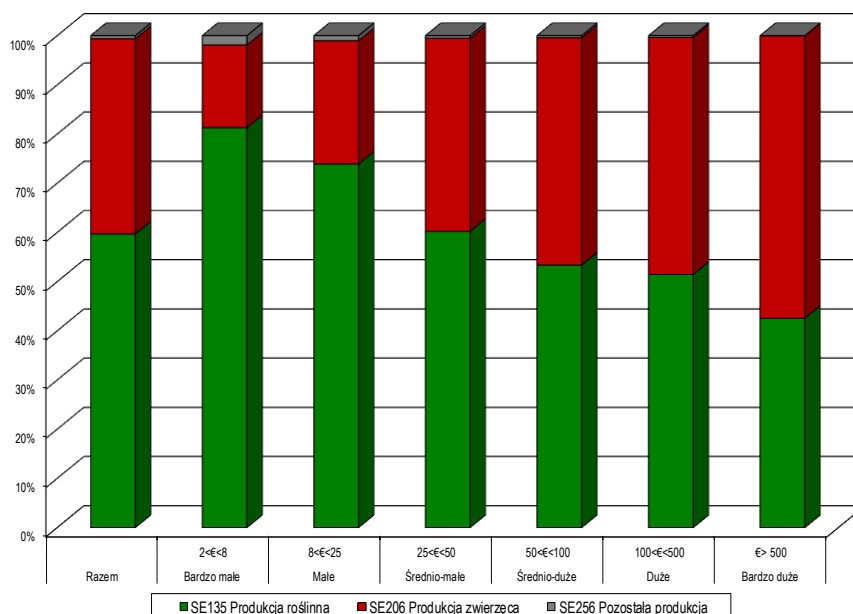
Produktywność ziemi mierzona wartością produkcji ogółem na 1 ha użytków rolnych wynosiła średnio 7 631 zł/ha dla ogółu gospodarstw osób fizycznych i wzrastała wraz z klasą wielkości ekonomicznej (od 3 989 zł/ha do 24 988 zł/ha) (patrz: Wykres 2.2-7).

Wykres 2.2-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

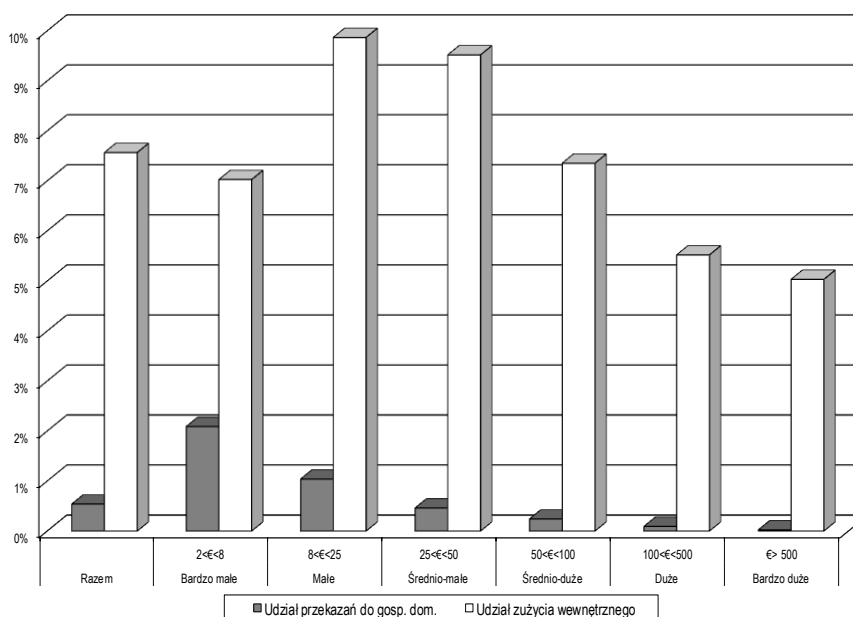
Średnio dla ogółu gospodarstw rolnych osób fizycznych w strukturze produkcji ogółem produkcja roślinna stanowiła 60% natomiast zwierzęca 40%. Analizując poszczególne klasy wielkości ekonomicznej produkcja roślinna dominowała w gospodarstwach bardzo małych, małych i średnio-małych. W grupie gospodarstw średnio-dużych oraz dużych proporcje produkcji roślinnej i zwierzęcej były na zbliżonym poziomie natomiast w gospodarstwach z najwyższej klasy wielkości ekonomicznej dominowała produkcja zwierzęca. Pozostała produkcja nie miała istotnego wpływu na wartość wytworzonej produkcji ogółem, a jej udział malał wraz ze wzrostem siły ekonomicznej gospodarstwa, od 2% w gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO) do poniżej 0,1% w gospodarstwach bardzo dużych (patrz: Wykres 2.2-8).

Wykres 2.2-8 Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

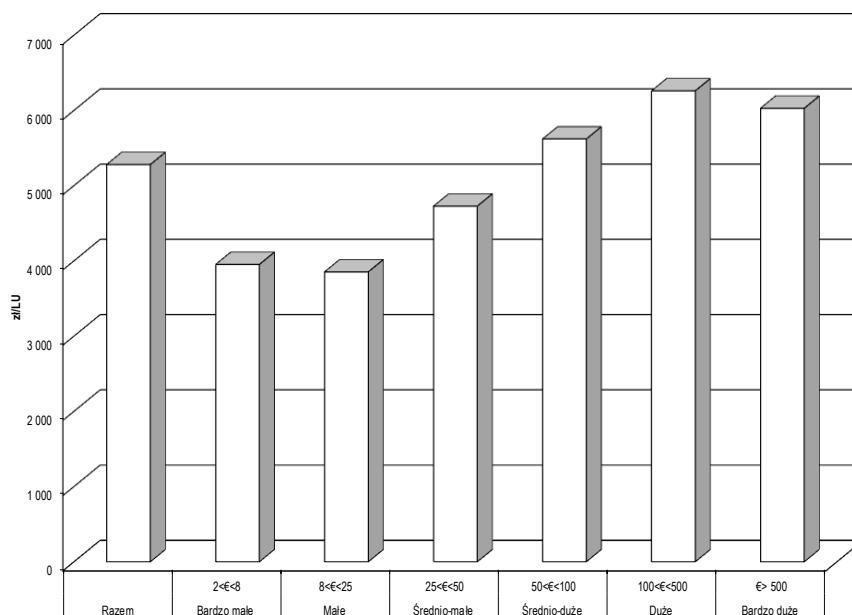
Wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej, przekazania produktów i usług do gospodarstwa domowego stanowiły w strukturze produkcji coraz mniejszy udział od 2,1% w gospodarstwach bardzo małych do 0,02% w gospodarstwach bardzo dużych. Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem największy był w gospodarstwach małych i średnio-małych i wynosił ok. 10%, natomiast najmniejszy w gospodarstwach bardzo dużych, w których stanowił ok. 5% produkcji ogółem (patrz: Wykres 2.2-9).

Wykres 2.2-9 Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

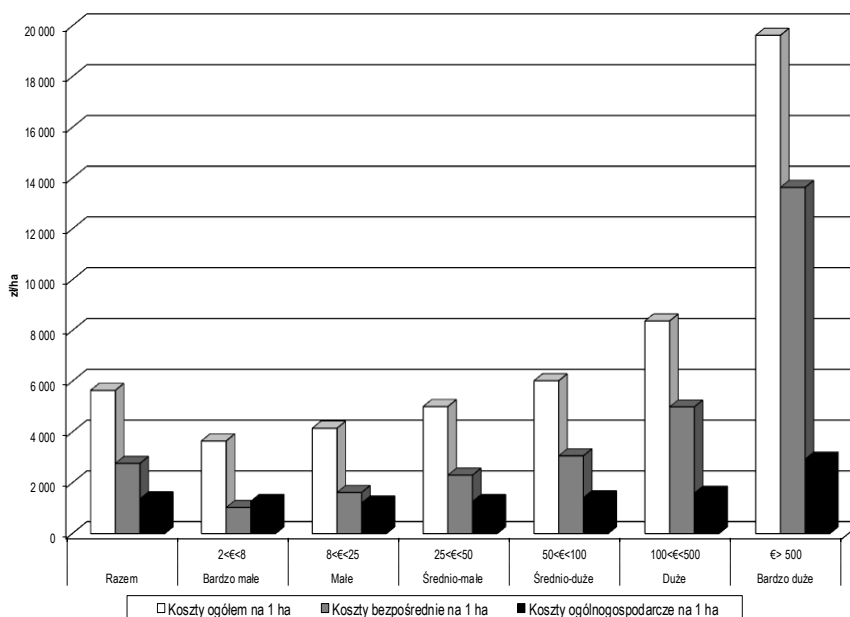
Wartość produkcji zwierzęcej na 1 sztukę przeliczeniową zwierząt (LU) średnio dla gospodarstw osób fizycznych wyniosła 5 280 zł/LU. Najwyższa produktywność zwierząt wystąpiła w gospodarstwach dużych (6 259 zł/LU), najniższa natomiast w gospodarstwach małych (3 853 zł/LU). Wynikało to z kierunku specjalizacji i struktury produkcji tych gospodarstw (patrz: Wykres 2.2-10).

Wykres 2.2-10 Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

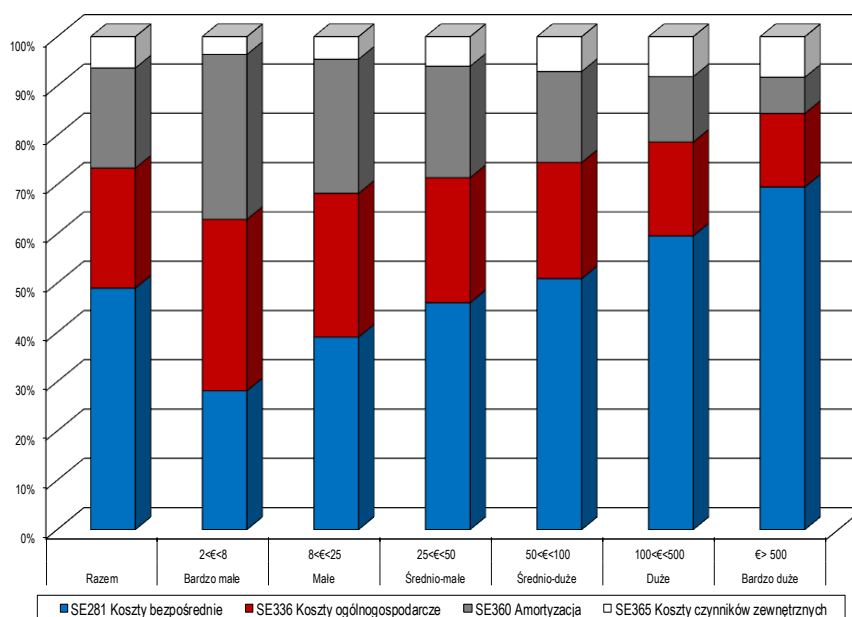
Intensywność produkcji, określana na podstawie poniesionych kosztów ogółem na 1 ha użytków rolnych, zwiększała się wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw. Istotny wzrost intensywności, z poziomu 8 376 zł/ha do 19 630 zł/ha zaobserwowano pomiędzy gospodarstwami dużymi a bardzo dużymi. Zgodnie z tą zasadą rosły też bezpośrednie koszty produkcji (od 1 029 zł/ha do 13 639 zł/ha). Koszty ogólnogospodarcze kształtowały się na poziomie pomiędzy 1 212 zł/ha a 2 937 zł/ha użytków rolnych, przy czym najniższe były w gospodarstwach małych (patrz: Wykres 2.2-11). Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej w gospodarstwach rolnych zwiększała się produkcja zwierzęca, a co za tym idzie – ponoszone na nią koszty, które nie miały bezpośredniego przełożenia na posiadaną powierzchnię użytków rolnych.

Wykres 2.2-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

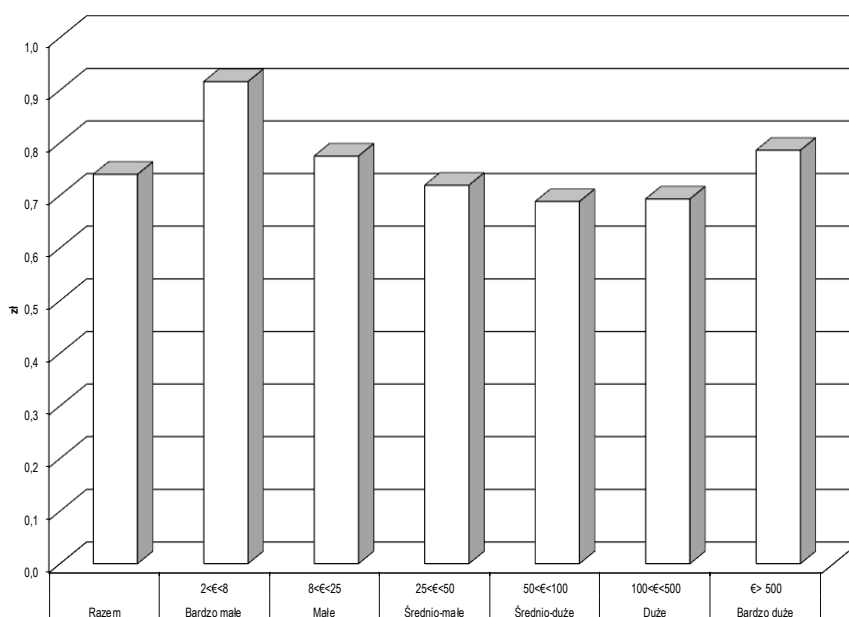
W strukturze kosztów ogółem udział kosztów bezpośrednich rósł wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej od ok. 28% do ok. 69%. Udział amortyzacji w kosztach ogółem malał wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej (z ok. 33% do ok. 7%). Ta ostatnia zależność może świadczyć o zbyt dużym wyposażeniu małych gospodarstw w majątek trwały – w takim wypadku koszty utrzymania znacznej liczby nie wykorzystanych w pełni środków trwałych zmniejszały dochód gospodarstw. Udział kosztów ogólnogospodarczych malał wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej (z ok. 35% do ok. 15%) (patrz: Wykres 2.2-12).

Wykres 2.2-12 Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

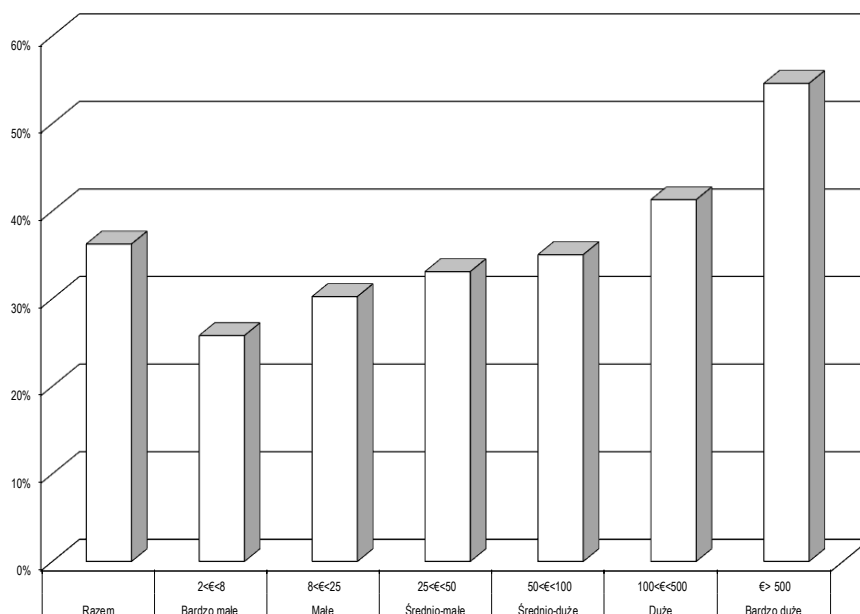
W 2021 roku średnio w gospodarstwach osób fizycznych koszt wytworzenia 1 zł produkcji był niższy niż jej wartość. W żadnej z analizowanych grup koszty ogółem nie przekroczyły wartości produkcji ogółem. Sytuację ogólną można więc określić jako dobrą. W najmniej korzystnej sytuacji były gospodarstwa bardzo małe, które w celu wytworzenia 1 zł produkcji ogółem musiały zaangażować 0,92 zł kosztów. Najlepsza sytuacja wystąpiła w gospodarstwach średnio-dużych i dużych. Do wytworzenia 1 zł produkcji ogółem potrzebowały one zaangażowania kosztów ogółem na poziomie 0,69 zł (patrz: Wykres 2.2-13).

Wykres 2.2-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

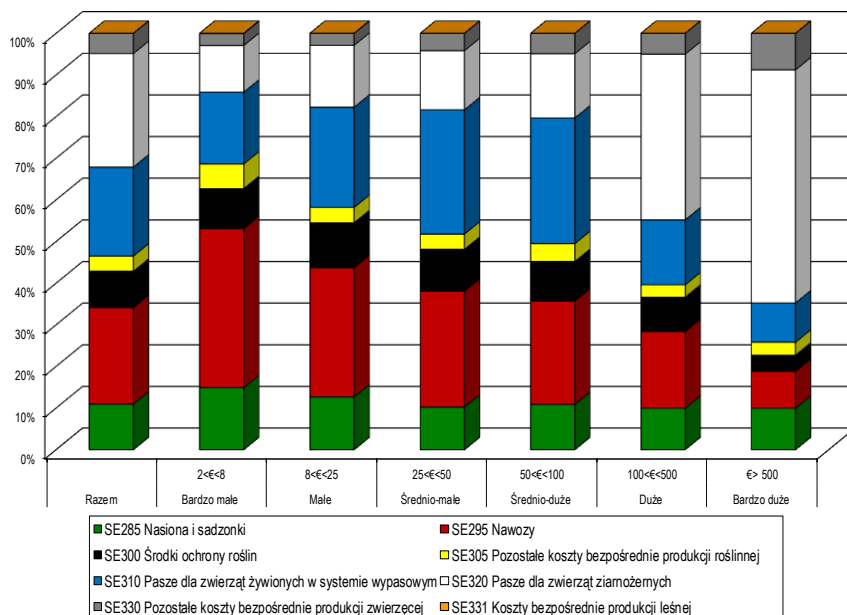

Relacja kosztów bezpośrednich do wartości produkcji ogółem wykazywała tendencję rosnącą wraz ze zwiększaniem się klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw. Najniższa była w gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO), w których wyniosła ok. 26%. Najwyższy poziom kosztów bezpośrednich, w porównaniu do produkcji ogółem (ok. 55%), osiągnęły gospodarstwa bardzo duże (powyżej 500 tys. euro SO) (patrz: Wykres 2.2-14).

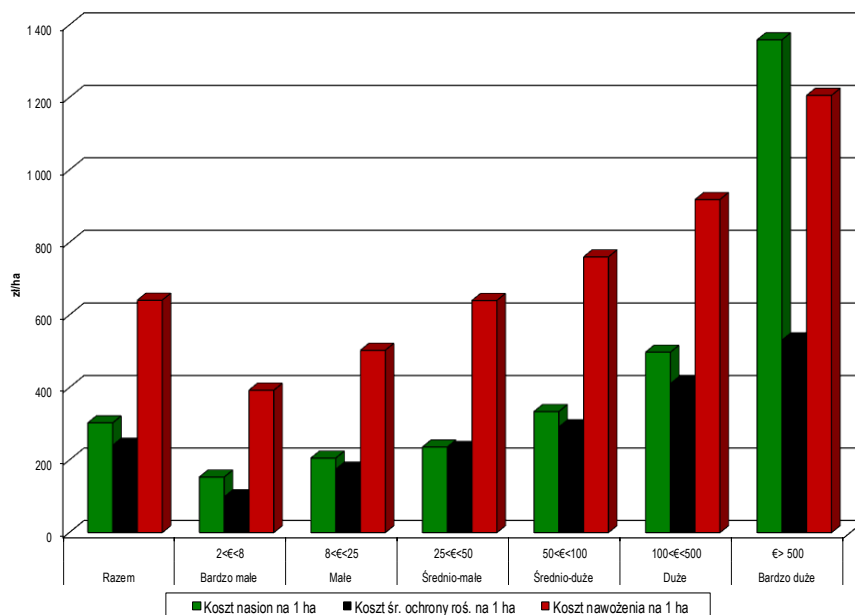
Wykres 2.2-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Struktura kosztów bezpośrednich w gospodarstwach do 100 tys. euro SO była podobna. Zaznaczał się w niej znaczny udział nawozów oraz pasz. W gospodarstwach bardzo dużych, o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro SO, zdecydowanie dominowały koszty pasz dla zwierząt ziarnożernych, osiągając poziom 56%. Udział kosztu nawozów malał wraz ze zwiększaniem się klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw od 38% do 9%. Udział kosztów nasion i sadzonek wyniósł 15% w gospodarstwach bardzo małych, 13% w gospodarstwach małych, 11% w średnio-dużych i 10% w pozostałych grupach. Udział kosztu środków ochrony roślin wahał się w granicach 4% - 11%. Pozostałe koszty bezpośrednie zarówno do produkcji roślinnej jak i zwierzęcej nie miały w większości grup znaczącego udziału. Żadna z analizowanych grup nie wykazała kosztów bezpośrednich produkcji leśnej na poziomie przewyższającym 0,1% kosztów bezpośrednich ogółem (patrz: Wykres 2.2-15).

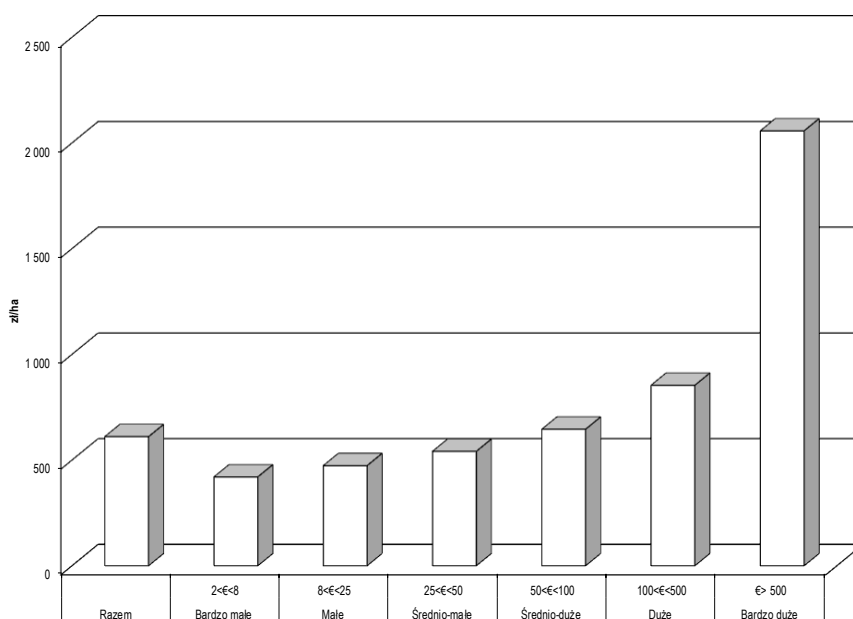
Wykres 2.2-15 Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej

Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych bardzo silnie związane były z klasą wielkości ekonomicznej gospodarstw. Koszt nasion rósł wraz ze zwiększaniem się wielkości ekonomicznej i w gospodarstwach bardzo dużych był 9-krotnie wyższy niż w gospodarstwach bardzo małych. Koszt nawozów w gospodarstwach bardzo dużych osiągnął 3-krotnie wyższy poziom niż w gospodarstwach bardzo małych (patrz: Wykres 2.2-16).

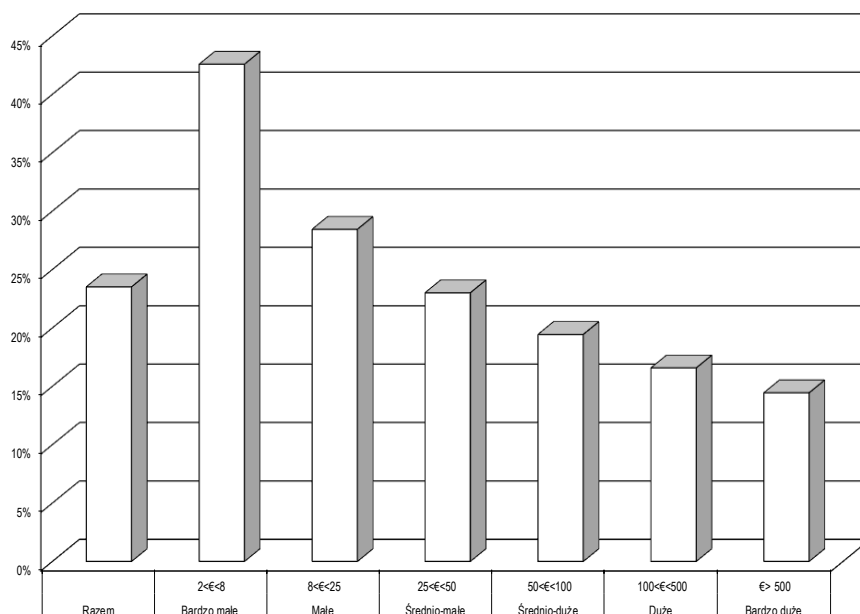
Wykres 2.2-16 Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Z wielkością ekonomiczną bardzo wyraźnie wiązały się również koszty energii oraz paliw silnikowych i grzewczych ponoszone na 1 ha użytków rolnych, wynosząc od 420 zł/ha w gospodarstwach najmniejszych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO) do 2 057 zł/ha w gospodarstwach bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) (patrz: Wykres 2.2-17).

Wykres 2.2-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

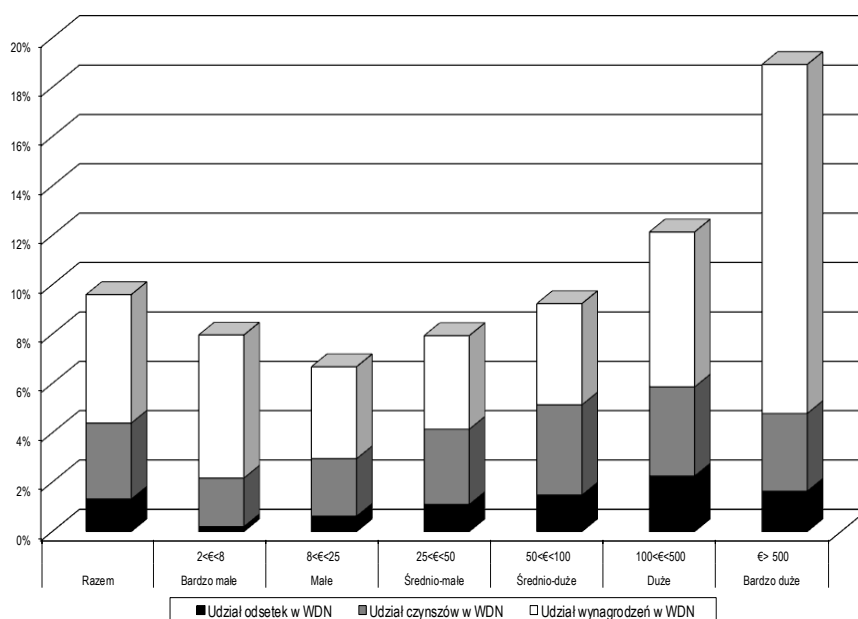

Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto wykazywał tendencję malejącą wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Amortyzacja stanowiła 43% wartości dodanej brutto w gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO) i jej udział w wartości dodanej brutto zmalał do 14% w gospodarstwach bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) (patrz: Wykres 2.2-18). Potwierdza to negatywny wpływ przeinwestowania w środki trwałe na dochód (porównaj także: Wykres 2.2-12).

Wykres 2.2-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej

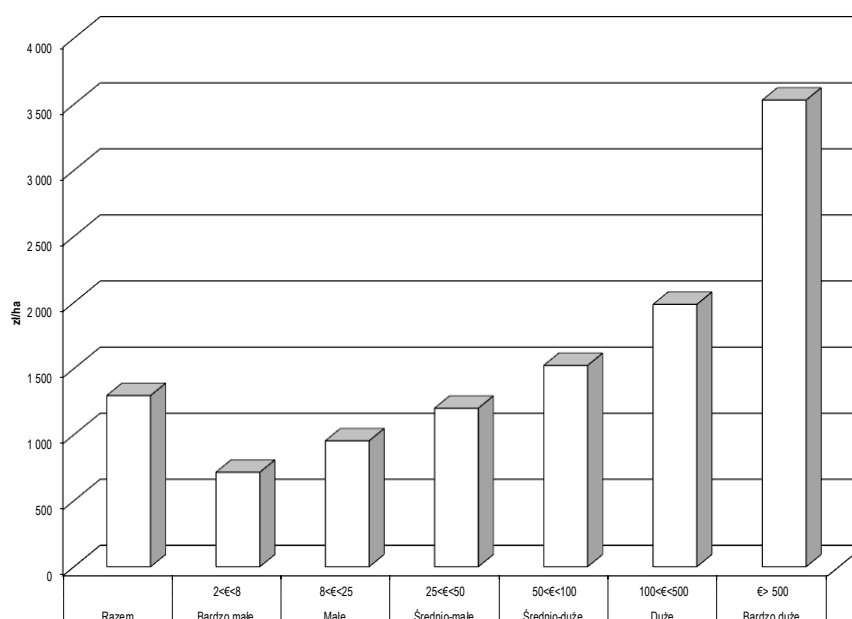
We wszystkich grupach dominującym składnikiem kosztów czynników zewnętrznych był koszt pracy (od 44% w klasie gospodarstw średnio-dużych do 75% w grupie gospodarstw bardzo dużych). Gospodarstwa bardzo małe wykazały najniższe koszty pracy najmniejszej na gospodarstwo, ale ze względu na znikomą wartość odsetek i czynszów ich udział w kosztach czynników zewnętrznych jest znaczący (73%). Najwyższy udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto wystąpił w gospodarstwach bardzo dużych i wynosił 19%. Potwierdza to fakt znacznie intensywniejszego wykorzystania czynników spoza gospodarstwa wraz ze zwiększeniem się jego klasy wielkości ekonomicznej (patrz: Wykres 2.2-19).

Wykres 2.2-19 **Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej**

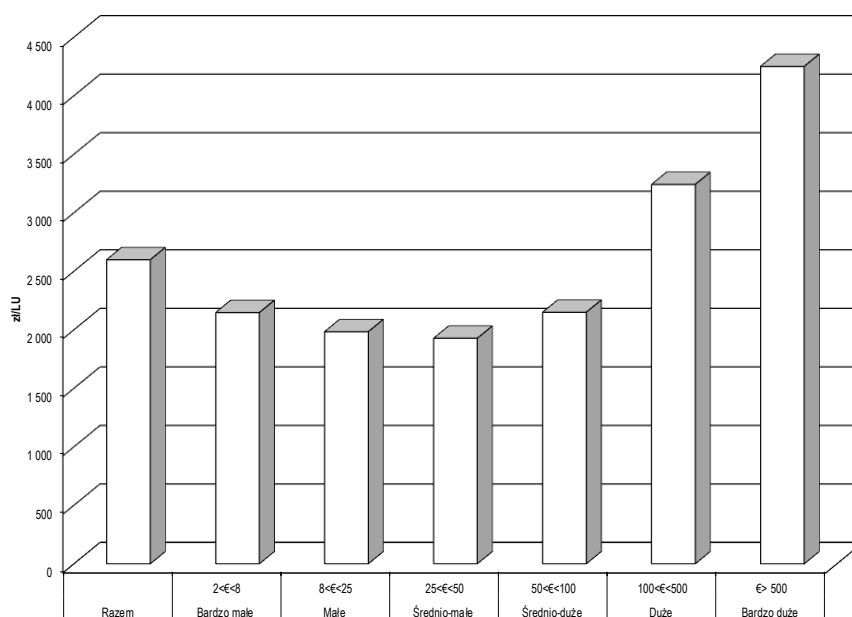
Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha wykazywały tendencję wzrostową wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw. W grupie gospodarstw bardzo małych wynosiły one 715 zł/ha, natomiast w grupie gospodarstw bardzo dużych 3 531 zł/ha (patrz: Wykres 2.2-20).

Wykres 2.2-20 **Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej**

Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU średnio w badanej zbiorowości wynosiły 2 598 zł/LU. W niższych klasach wielkości ekonomicznej obserwowano spadek ich poziomu (z 2 146 zł/LU w gospodarstwach bardzo małych do 1 927 zł/LU w gospodarstwach średnio-małych), a następnie wzrost w kolejnych klasach. W gospodarstwach bardzo dużych koszty te wynosiły 4 250 zł/LU (patrz: Wykres 2.2-21).

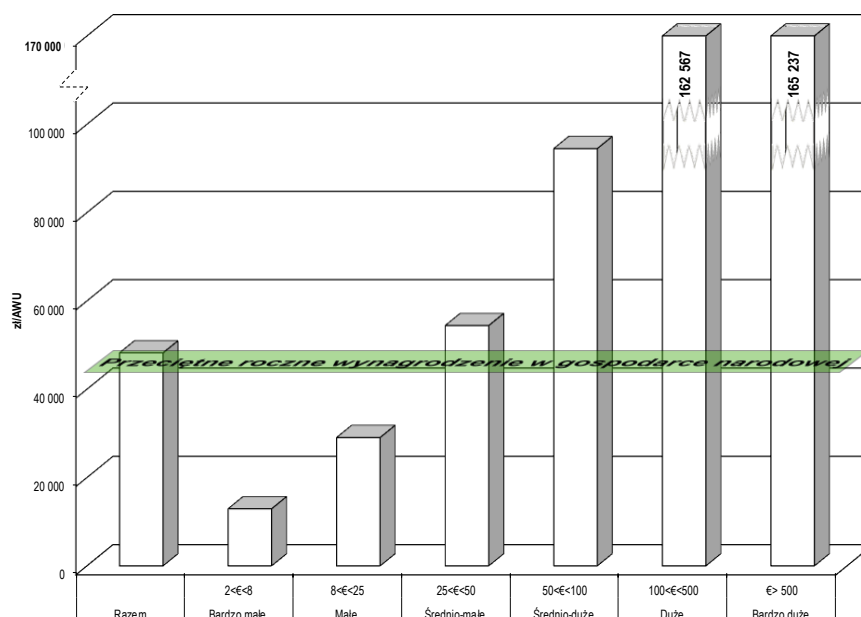
Wykres 2.2-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

W wartości dodanej netto wypracowanej w gospodarstwach osób fizycznych na osobę pełnozatrudnioną (AWU) występowały zasadnicze różnice w poszczególnych grupach gospodarstw. Granicą było w tym przypadku 25 tys. euro SO. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej przekraczającej ten próg uzyskały wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną na poziomie wyższym niż przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej¹⁰. Natomiast gospodarstwa w klasach wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro SO osiągnęły zdecydowanie gorsze wyniki. W gospodarstwach tych stosunek wartości dodanej netto na jednego pełnozatrudnionego do przeciętnego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej stanowił odpowiednio: 28% w gospodarstwach bardzo małych oraz 64% w gospodarstwach małych (patrz: Wykres 2.2-22). W klasie gospodarstw bardzo dużych, charakteryzującej się najwyższą wartością dodaną netto w przeliczeniu na 1 AWU, poziom ten był wyższy od przeciętnego rocznego wynagrodzenia około 3,6-krotnie.

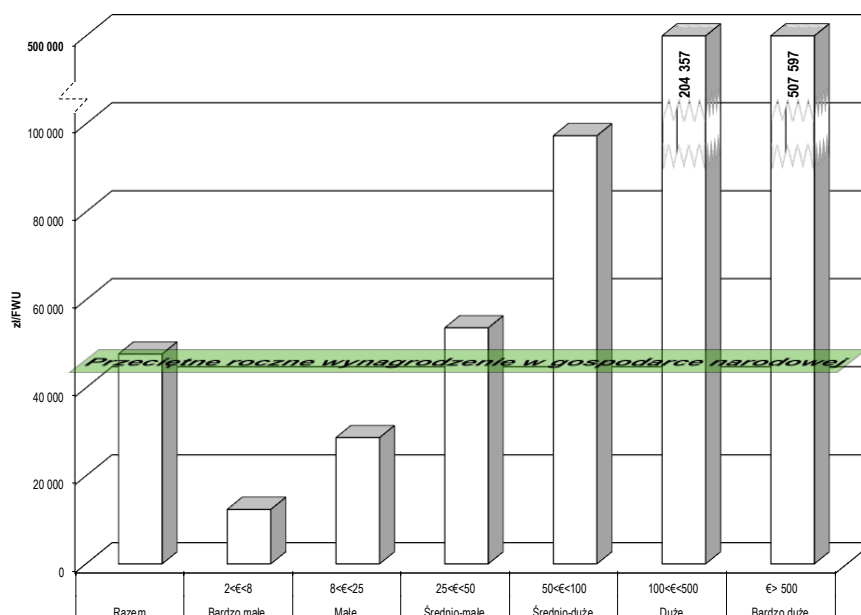
¹⁰ Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej = 45 619 zł w 2021 r. Szacunek własny na podstawie danych GUS.

Wykres 2.2-22 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

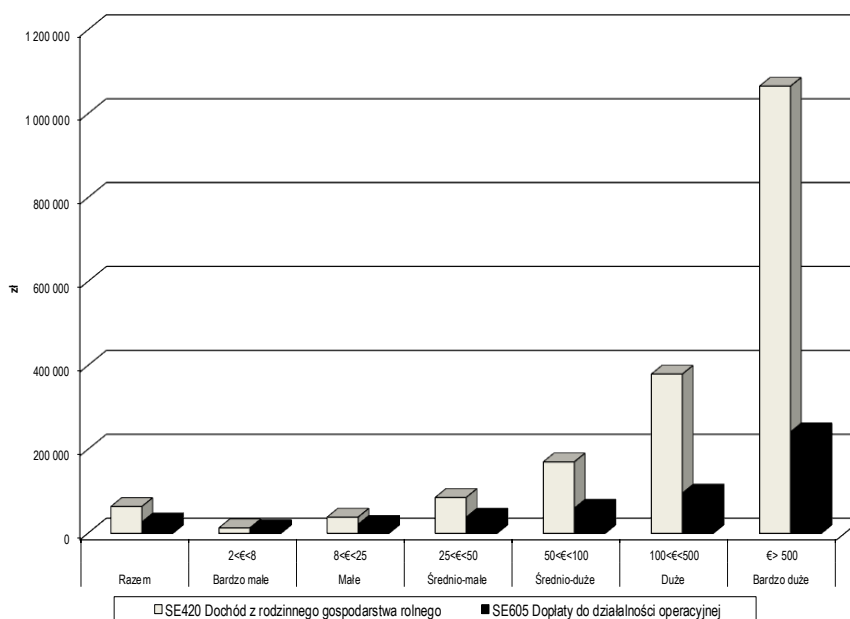
Analizując rozkład dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego przypadającego na osobę pełnozatrudnioną rodziny (FWU) można zaobserwować prawidłowość występującą przy wartości dodanej netto na 1 AWU. W tym przypadku granicą również była wielkość ekonomiczna na poziomie 25 tys. euro SO, która pozwalała osiągnąć dochód na 1 FWU na poziomie średniego rocznego wynagrodzenia. W niższych klasach wielkości ekonomicznej wyniki kształtowały się mniej korzystnie. W gospodarstwach bardzo małych (poniżej 8 tys. euro SO) dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na FWU stanowił 27% przeciętnego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej, natomiast w gospodarstwach małych 63%. Najwyższy dochód na FWU wystąpił w grupie gospodarstw bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO), w których był prawie 11-krotnie większy niż przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej. Miało to związek ze znacznym zaangażowaniem pracy najemnej w działalności tych gospodarstw, której koszty potrącane są z wartości dodanej netto (porównaj: Wykres 2.2-5). W wyniku tego dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego przeliczony na FWU ukształtował się bardzo wysoko (patrz: Wykres 2.2-23).

Wykres 2.2-23 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

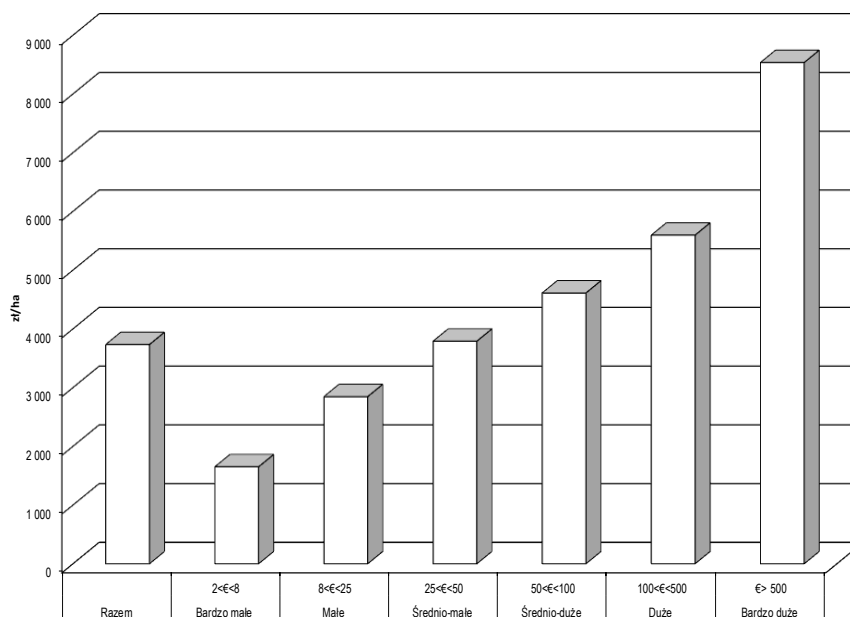
W przeliczeniu na gospodarstwo dopłaty do działalności operacyjnej rosły wraz ze zwiększaniem się wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Najwyższa relacja dopłat do działalności operacyjnej do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego (85%) występowała w gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO). Wartość tej relacji zmniejszała się wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej osiągając w grupie gospodarstw bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) poziom 23% (patrz: Wykres 2.2-24). Oznacza to, że w każdej grupie gospodarstwa były w stanie wytworzyć dochód bez udziału dopłat, niemniej jednak w niższych klasach wielkości ekonomicznej był on znacznym czynnikiem ułatwiającym dalsze funkcjonowanie.

Wykres 2.2-24 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej

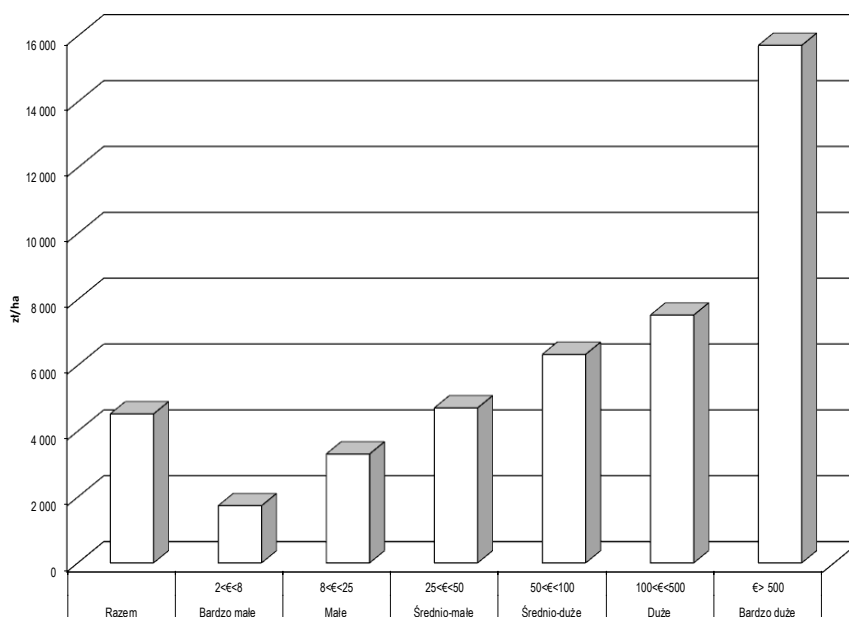
Wartość dodana netto przypadająca na 1 hektar użytków rolnych pozwala określić efektywność gospodarowania w danej grupie gospodarstw. Wartość ta rośnie wraz z wzrostem klasy wielkości ekonomicznej. W gospodarstwach bardzo małych (od 2 tys. do 8 tys. euro SO) wynosiła ok. 1 649 zł/ha, natomiast w gospodarstwach najsilniejszych ekonomicznie (powyżej 500 tys. euro SO) 8 533 zł/ha (Wykres 2.2-25).

Wykres 2.2-25 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

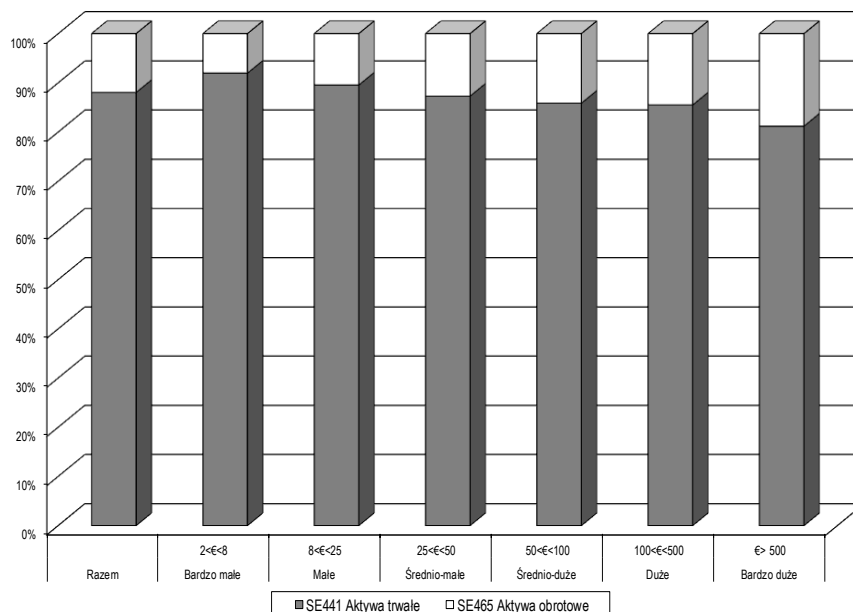
W przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego przypadającego na 1 hektar własnych użytków rolnych zależności układają się podobnie jak na wykresie 2.2-25. Wartość dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha w gospodarstwach bardzo małych osiągnęła poziom 1 734 zł/ha, natomiast w bardzo dużych 15 715 zł/ha (porównaj: Wykres 2.2-25 i patrz: Wykres 2.2-26).

Wykres 2.2-26 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

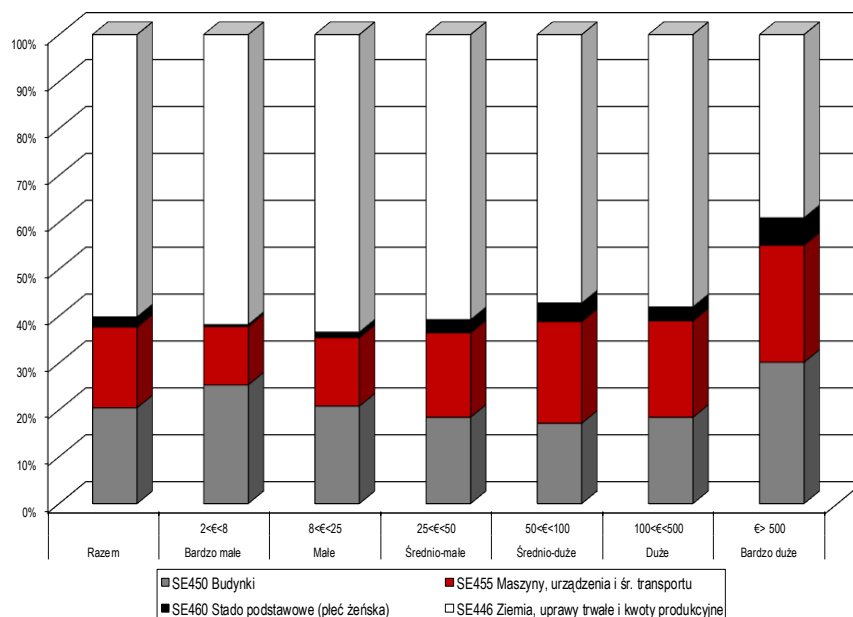
Wraz ze zmianą klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw zmianie ulegała również struktura aktywów w gospodarstwach rolnych. Udział aktywów trwałych zmniejszał się wraz ze wzrostem siły ekonomicznej gospodarstwa (z 92% w gospodarstwach bardzo małych do 81% w gospodarstwach bardzo dużych) (patrz: Wykres 2.2-27).

Wykres 2.2-27 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

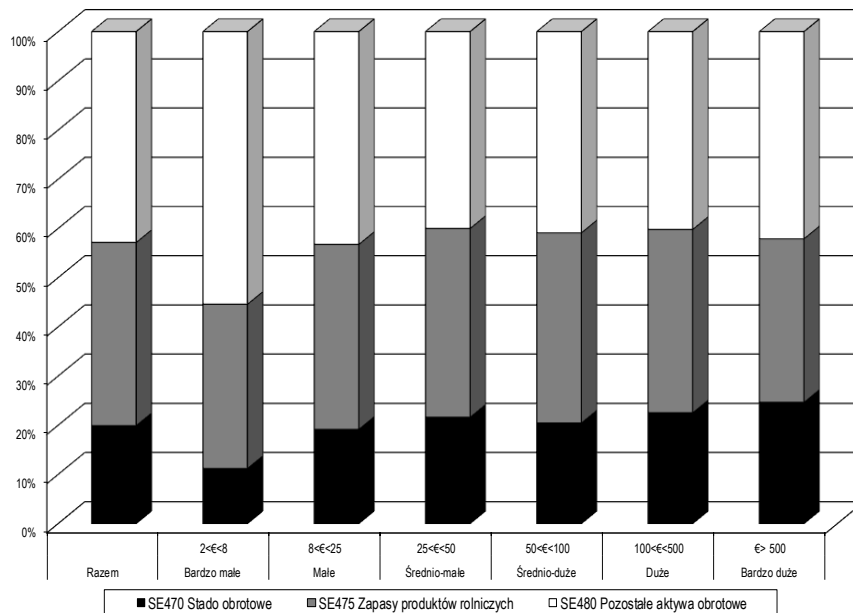
W strukturze aktywów trwałych wszystkich grup gospodarstw dominowały ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne. Udział tych środków w gospodarstwach oscylował w granicach 39% – 63%. Najwyższy udział maszyn, urządzeń i środków transportu (25%) oraz budynków (30%) wystąpił w gospodarstwach bardzo dużych. Zwierzęta stada podstawowego stanowiły znikomy udział w aktywach trwałych (od niespełna 0,5% do 6%) (patrz: Wykres 2.2-28).

Wykres 2.2-28 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

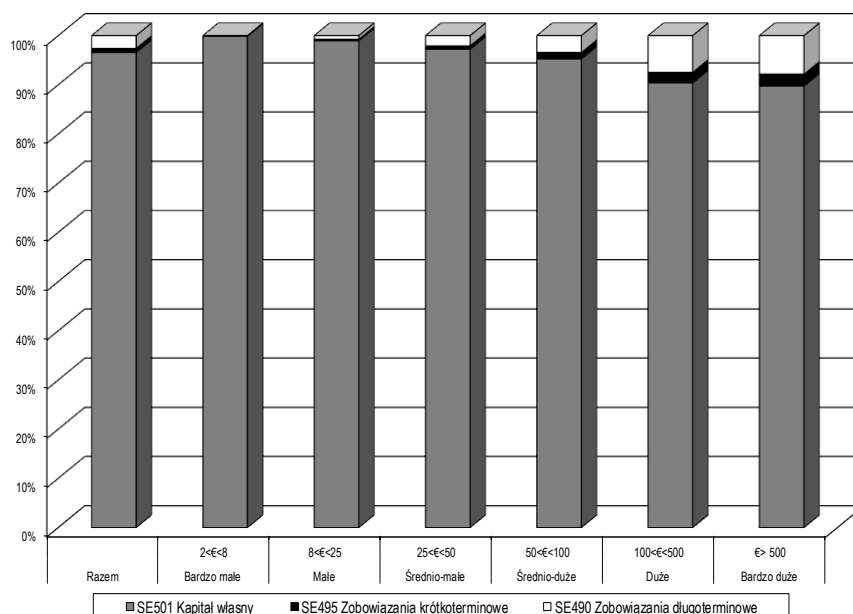
W strukturze aktywów obrotowych gospodarstw dominowały pozostałe aktywa obrotowe (40% – 55%), na które składają się między innymi: należności krótkoterminowe, gotówka w kasie i rachunek bankowy. Udział zapasów wynosił zależnie od grupy 33% – 39%, natomiast stada obrotowego 11% – 25% (patrz: Wykres 2.2-29).

Wykres 2.2-29 Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

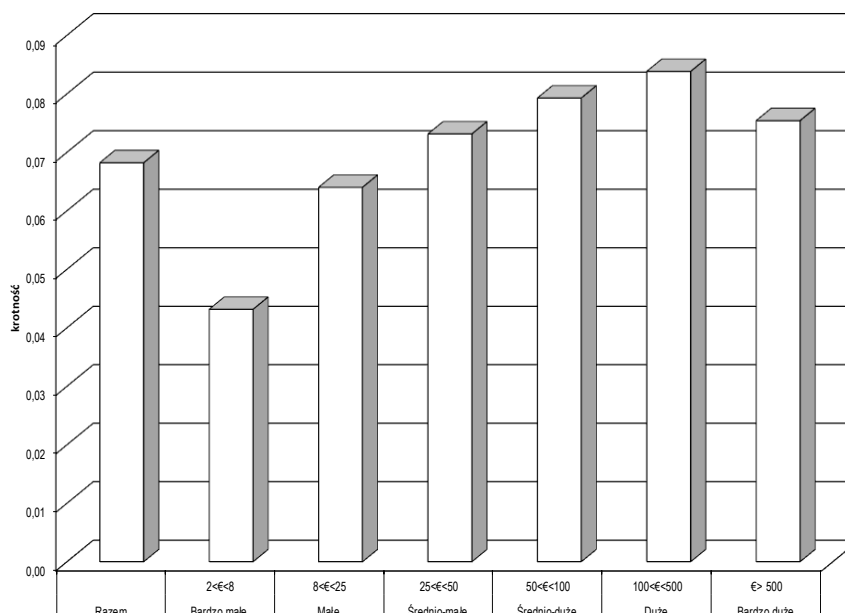
Struktura pasywów wykazywała również silny związek z klasą wielkości ekonomicznej gospodarstw. Udział kapitałów obcych w finansowaniu majątku rósł wraz z wielkością ekonomiczną do 10%. W strukturze zobowiązań we wszystkich gospodarstwach przeważały zobowiązania długoterminowe (patrz: Wykres 2.2-30).

Wykres 2.2-30 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem określa stopę zwrotu z zainwestowanego kapitału¹¹. Wśród prezentowanej zbiorowości najwyższa relacja (0,08) wystąpiła w gospodarstwach średnio-dużych, dużych i bardzo dużych. W gospodarstwach bardzo małych kształtowała się na poziomie 0,04 (patrz: Wykres 2.2-31).

Wykres 2.2-31 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

¹¹ Przepływ pieniężny (2) ukazuje zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania swojej działalności i tworzenia oszczędności. Przepływ pieniężny (2) obliczany jest w następujący sposób: przepływ pieniężny (1) + sprzedaż środków trwałych - zakupy i inwestycje w środkach trwałych + stan zobowiązań na koniec roku - stan zobowiązań na początek roku.

Wnioski

1. Wyniki prezentowane w niniejszym opracowaniu są średnimi ważonymi dla gospodarstw rolnych osób fizycznych prowadzących rachunkowość rolną w ramach Polskiego FADN, a tym samym są reprezentatywne dla tej grupy gospodarstw z pola obserwacji Polskiego FADN. W badanej zbiorowości nie występują gospodarstwa o wielkości ekonomicznej poniżej 4 tys. euro Standardowej Produkcji.
2. Analiza gospodarstw rolnych osób fizycznych z pola obserwacji Polskiego FADN, pogrupowanych według typów rolniczych wykazała, że w roku 2021 przeciętne gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach ogrodnich, trwałych, w chowie zwierząt trawożernych, a także gospodarstwa mieszane nie wypracowały wartości dodanej netto na osobę pełnozatrudnioną na poziomie przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, wynoszącego 45 619 zł. W przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach trwałych, w chowie zwierząt trawożernych oraz w gospodarstwach mieszanych nie osiągnięto poziomu średniego rocznego wynagrodzenia. Analizując gospodarstwa pogrupowane według klas wielkości ekonomicznej można zauważyć, że wyżej opisane relacje rosną wraz ze zwiększaniem się wielkości ekonomicznej gospodarstw. Gospodarstwa bardzo małe i małe (od 2 tys. euro SO do 25 tys. euro SO) nie zdołały osiągnąć wartości dodanej netto na osobę pełnozatrudnioną ani dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na pełnozatrudnioną osobę nieopłaconą na poziomie średniego wynagrodzenia. W gospodarstwach silniejszych ekonomicznie (od 25 tys. euro SO) relacje te były zdecydowanie korzystniejsze.
3. Najwyższy poziom wartości dodanej netto na 1 ha użytków rolnych ogółem, jak również wysoką wartość dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha użytków rolnych własnych osiągnęły gospodarstwa ogrodnicze. Podmioty te wykazały się najwyższą produktywnością ziemi spośród gospodarstw zajmujących się głównie produkcją roślinną, przy jednocześnie najwyższych kosztach ogółem ponoszonych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Gospodarstwa te charakteryzowały się najmniejszą powierzchnią użytków rolnych, przy czym w przypadku prowadzenia upraw pod osłonami, jak też upraw warzyw w ogrodach towarowych (w zmianowaniu z warzywami) mogły kilkukrotnie pozyskiwać produkcję z tej samej powierzchni. Z racji prowadzonej działalności i małej powierzchni otrzymywały one najniższe dopłaty operacyjne w przeliczeniu na gospodarstwo, których udział w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego był na niskim poziomie.

4. Produkcja zwierzęca w przeliczeniu na 1 LU wykazała największą wartość w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu, które jednocześnie ponosiły najwyższe koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na 1 LU. Gospodarstwa te uzyskały również najwyższą spośród badanej zbiorowości wartość produkcji ogółem w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Jednocześnie koszty ogółem na 1 ha użytków rolnych w tej grupie były najwyższe spośród wszystkich grup. Koszt wytworzenia 1 zł produkcji w tych jednostkach wyniósł 0,77 zł. Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na pełnozatrudnioną osobę nieopłaconą były w nich na najwyższym poziomie ze wszystkich badanych grup. Gospodarstwa te charakteryzowały się znacznym udziałem pracy najemnej w nakładach pracy ogółem.
5. Gospodarstwa specjalizujące się w uprawach trwałych pod względem wartości produkcji z 1 ha zajmowały 5 miejsce w badanej zbiorowości (z wartością 12 941 zł/ha), tak jak w przypadku kosztów ogółem produkcji ponoszonych na 1 ha użytków rolnych (8 847 zł/ha). Grupa ta charakteryzowała się jednym z niższych kosztów wytworzenia 1 zł produkcji. Wyniósł on 0,68 zł. Gospodarstwa te cechowały się znacznie niższą niż przeciętna powierzchnią użytków rolnych i w niewielkim stopniu dodzierżawiały ziemię. Mały udział dodzierżawy niewątpliwie związany jest z charakterem prowadzonej produkcji. Zakładanie sadów oraz plantacji jagodowych uzasadnione jest na ziemi, która pozostanie w zarządzaniu przez wiele lat. Gospodarstwa te posiadały również wysoki udział amortyzacji w wartości dodanej brutto, co również związane jest z rodzajem produkcji.
6. Spośród gospodarstw zajmujących się produkcją zwierzęcą najniższa produkcja zwierzęca w przeliczeniu na LU wystąpiła w gospodarstwach w typie „Zwierzęta trawożerne”. Gospodarstwa z tej grupy ponosiły również najniższe koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na LU oraz koszty ogółem na 1 ha użytków rolnych. Produktywność ziemi była w nich także na najniższym poziomie spośród wszystkich gospodarstw. Koszt wytworzenia 1 zł produkcji wyniósł 0,90 zł i był najwyższy w analizowanej zbiorowości. Gospodarstwa te osiągnęły najniższą, spośród wszystkich badanych gospodarstw indywidualnych, wartość dodaną netto na 1 ha użytków rolnych ogółem. Charakteryzowały się również najniższą wartością dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych własnych. Ważny element ich działalności stanowiły dopłaty operacyjne, których relacja do dochodu wynosiła 82%.
7. Analiza gospodarstw pogrupowanych według klas wielkości ekonomicznej wskazuje na powiązanie wyników osiąganych przez te gospodarstwa w 2021 roku z ich klasą wielkości ekonomicznej. Wraz ze wzrostem tej klasy rosła produktywność ziemi, a także zwiększały się koszty produkcji ponoszone na 1 ha użytków rolnych oraz relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem.

8. Koszt wytworzenia 1 zł produkcji związany był z klasą wielkości ekonomicznej. Najmniej korzystna sytuacja wystąpiła w gospodarstwach bardzo małych, które na wyprodukowanie 1 zł ponosiły 0,92 zł kosztów ogółem. Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej relacja ta zmniejszała się, osiągając w gospodarstwach dużych poziom 0,69 zł, po czym w gospodarstwach bardzo dużych nastąpiło zwiększenie tej relacji. W tej klasie koszt wytworzenia 1 zł produkcji wynosił 0,79 zł.
9. Biorąc pod uwagę wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na nieopłaconą osobę pełnozatrudnioną, gospodarstwa bardzo małe osiągnęły najgorsze wyniki. Gospodarstwa te były najsilniej uzależnione od dopłat operacyjnych – ich relacja do dochodu wynosiła 85%. Wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej rósł dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą oraz wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Druk i oprawa: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB